Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 4ης Οκτωβρίου 2024*

«Αίτηση αναιρέσεως – Εξωτερική δράση – Διεθνείς συμφωνίες – Ευρωμεσογειακή συμφωνία σύνδεσης μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους, αφενός, και του Βασιλείου του Μαρόκου, αφετέρου – Συμφωνία για την τροποποίηση των πρωτοκόλλων αριθ. 1 και αριθ. 4 της προαναφερθείσας συμφωνίας – Πράξη σύναψης – Ισχυρισμοί περί παραβιάσεων του διεθνούς δικαίου λόγω του ότι η δεύτερη συμφωνία έχει εφαρμογή στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας – Προσφυγή ακυρώσεως – Παραδεκτό – Ικανότητα διαδίκου – Ενεργητική νομιμοποίηση – Προϋπόθεση κατά την οποία το επίμαχο μέτρο πρέπει, σε ορισμένες περιπτώσεις, να αφορά άμεσα και ατομικά τον προσφεύγοντα – Αρχή του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών – Αρχή της αυτοδιάθεσης – Μη αυτόνομα εδάφη – Άρθρο 73 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών – Εξουσία εκτιμήσεως του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Εθιμικό διεθνές δίκαιο – Γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης – Συναίνεση του λαού μη αυτόνομου εδάφους, ο οποίος έχει δικαίωμα αυτοδιάθεσης, ως τρίτου σε σχέση με διεθνή συμφωνία»

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-779/21 P και C-799/21 P,

με αντικείμενο δύο αιτήσεις αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ασκήθηκαν, αντιστοίχως, στις 14 Δεκεμβρίου 2021 και στις 16 Δεκεμβρίου 2021,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη αρχικώς από τον A. Bouquet, τον F. Castillo de la Torre, την F. Clotuche-Duvieusart και την B. Eggers, εν συνεχεία δε από τον A. Bouquet, τον D. Calleja Crespo, την F. Clotuche-Duvieusart και την B. Eggers,

αναιρεσείουσα στην υπόθεση C-779/21 P,

υποστηριζόμενη από το:

Βασίλειο της Ισπανίας, εκπροσωπούμενο από τον L. Aguilera Ruiz και την A. Gavela Llopis,

παρεμβαίνον στη διαδικασία αναιρέσεως,

όπου οι λοιποί διάδικοι είναι:

το **Front populaire pour la libération de la Saguia-el-Hamra et du Rio de oro (Front Polisario)**, εκπροσωπούμενο από τον G. Devers, avocat,

προσφεύγον πρωτοδίκως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

το **Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης**,

καθού πρωτοδίκως,

η **Γαλλική Δημοκρατία**, εκπροσωπούμενη αρχικώς από τον J.-L. Carré, την A.-L. Desjonquères και τον T. Stéhelin, εν συνεχεία δε από τον G. Bain, τον B. Herbaut, τον T. Stéhelin και την B. Travard,

η **Confédération marocaine de l'agriculture et du développement rural (Comader)**, εκπροσωπούμενη από τον N. Angelet, την G. Forwood και τον A. Hublet, avocats, καθώς και από τον N. Forwood, BL,

παρεμβαίνοντες πρωτοδίκως,

και

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκπροσωπούμενο αρχικώς από τους F. Naert και V. Piessevaux, εν συνεχεία δε από τον F. Naert, την A. Nowak-Salles και τον V. Piessevaux,

αναιρεσείον στην υπόθεση C-799/21 P,

υποστηριζόμενο από:

το **Βασίλειο του Βελγίου**, εκπροσωπούμενο αρχικώς από τον J.-C. Halleux, την C. Pochet και την M. Van Regemorter, εν συνεχεία δε από τις C. Pochet και M. Van Regemorter,

το **Βασίλειο της Ισπανίας**, εκπροσωπούμενο από τον L. Aguilera Ruiz και την A. Gavela Llopis,

την **Ουγγαρία**, εκπροσωπούμενη από τον M. Z. Fehér και την K. Szíjjártó,

την **Πορτογαλική Δημοκρατία**, εκπροσωπούμενη από τις P. Barros da Costa και A. Pimenta,

τη **Σλοβακική Δημοκρατία**, εκπροσωπούμενη αρχικώς από την B. Ricziová, εν συνεχεία δε από την S. Ondrášiková,

παρεμβαίνοντες στη διαδικασία αναιρέσεως,

όπου οι λοιποί διάδικοι είναι:

το **Front populaire pour la libération de la Saguia-el-Hamra et du Rio de oro (Front Polisario)**, εκπροσωπούμενο από τον G. Devers, avocat,

προσφεύγον πρωτοδίκως,

η **Γαλλική Δημοκρατία**, εκπροσωπούμενη αρχικώς από τον J.-L. Carré, την A.-L. Desjonquères και τον T. Stéhelin, εν συνεχεία δε από τον G. Bain, τον B. Herbaut, τον T. Stéhelin και την B. Travard,

η **Ευρωπαϊκή Επιτροπή**, εκπροσωπούμενη αρχικώς από τον A. Bouquet, τον F. Castillo de la Torre, την F. Clotuche-Duvieusart και την B. Eggers, εν συνεχεία δε από τον A. Bouquet, τον D. Calleja Crespo, την F. Clotuche-Duvieusart και την B. Eggers,

η **Confédération marocaine de l'agriculture et du développement rural (Comader)**, εκπροσωπούμενη από τον N. Angelet, την G. Forwood και τον A. Hublet, avocats, καθώς και από τον N. Forwood, BL,

παρεμβαίνοντες πρωτοδίκως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, Πρόεδρο, L. Bay Larsen, Αντιπρόεδρο, A. Arabadjiev, K. Λυκούργο, E. Regan, Z. Csehi και O. Spineanu-Matei, προέδρους τμήματος, S. Rodin, I. Jarukaitis, A. Kumin, N. Jääskinen (εισηγητή), M. L. Arastey Sahún και M. Gavalec, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: T. Ćapeta

γραμματέας: C. Di Bella, διοικητικός υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 23ης και της 24ης Οκτωβρίου 2023,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 21ης Μαρτίου 2024,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με τις αντίστοιχες αιτήσεις αναιρέσεως, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (υπόθεση C-779/21 P) και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (υπόθεση C-799/21 P) ζητούν την αναίρεση της απόφασης του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 29ης Σεπτεμβρίου 2021, Front Polisario κατά Συμβουλίου (T-279/19, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, EU:T:2021:639), με την οποία το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε την απόφαση (ΕΕ) 2019/217 του Συμβουλίου, της 28ης Ιανουαρίου 2019, σχετικά με τη σύναψη συμφωνίας, υπό μορφή ανταλλαγής επιστολών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου, για την τροποποίηση των πρωτοκόλλων αριθ. 1 και αριθ. 4 της ευρωμεσογειακής συμφωνίας σύνδεσης μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους, αφενός, και του Βασιλείου του Μαρόκου, αφετέρου (ΕΕ 2019, L 34, σ. 1, στο εξής: επίμαχη απόφαση).

2 Στην υπόθεση C-799/21 P, το Συμβούλιο ζητεί επίσης, επικουρικώς, να διατηρηθούν σε ισχύ τα αποτελέσματα της επίμαχης απόφασης για περίοδο δώδεκα μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία θα εκδοθεί η απόφαση του Δικαστηρίου.

Το νομικό πλαίσιο

Το διεθνές δίκαιο

Ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών

3 Το άρθρο 1 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, ο οποίος υπεγράφη στο Σαν Φρανσίσκο στις 26 Ιουνίου 1945 (στο εξής: Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών), ορίζει τα ακόλουθα:

«Οι σκοποί των Ηνωμένων Εθνών είναι:

[…]

2. Να αναπτύσσουν ανάμεσα στα έθνη φιλικές σχέσεις που θα βασίζονται στο σεβασμό της αρχής των ίσων δικαιωμάτων και της αυτοδιαθέσεως των λαών και να παίρνουν άλλα μέτρα κατάλληλα για την ενίσχυση της παγκόσμιας ειρήνης.

[…]»

4 Το κεφάλαιο XI του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών επιγράφεται «Διακήρυξη που αφορά μη αυτόνομες περιοχές» και περιλαμβάνει το άρθρο 73, το οποίο προβλέπει τα εξής:

«Τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών, που έχουν ή αναλαμβάνουν την ευθύνη να διοικούν περιοχές που οι λαοί τους δεν έχουν ακόμη επιτύχει πλήρη αυτοδιοίκηση, αναγνωρίζουν την αρχή ότι προέχουν τα συμφέροντα των κατοίκων αυτών των περιοχών και δέχονται ως ιερή αποστολή την υποχρέωση να προωθήσουν όσο γίνεται περισσότερο, μέσα στο σύστημα της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας που καθιερώνεται με το Χάρτη αυτόν, την ευημερία των κατοίκων αυτών των περιοχών […]

[…]».

Η Σύμβαση της Βιέννης

5 Κατά το τελευταίο εδάφιο του προοιμίου της Σύμβασης της Βιέννης περί του δικαίου των συνθηκών, η οποία συνήφθη στις 23 Μαΐου 1969 (*Recueil des traités des Nations unies*, τόμος 1155, σ. 331, στο εξής: Σύμβαση της Βιέννης), τα συμβαλλόμενα μέρη «διαβεβαι[ούν] ότι οι κανόνες του εθιμικού Διεθνούς Δικαίου θα συνεχίσουν να διέπουν ζητήματα μη ρυθμιζόμενα υπό των διατάξεων της [εν λόγω] Συμβάσεως».

6 Το άρθρο 3 της ίδιας σύμβασης, το οποίο επιγράφεται «Διεθνείς Συμφωνίαι μη εμπίπτουσαι εις τα πλαίσια της παρούσης Συμβάσεως», ορίζει τα εξής:

«Το γεγονός ότι, η παρούσα Σύμβασις δεν εφαρμόζεται επί διεθνών συμφωνιών μεταξύ κρατών και άλλων υποκειμένων του Διεθνούς Δικαίου ή μεταξύ των ως άνω ετέρων υποκειμένων του Διεθνούς Δικαίου, ή επί διεθνών συμφωνιών, συνομολογηθεισών εις άγραφον τύπον, δεν επηρεάζει:

[…]

β) την εφαρμογήν επ' αυτών οιουδήποτε των κανόνων των θεσπιζομένων εν τη παρούση Συμβάσει, εις τους οποίους θα υπήγοντο, κατά το Διεθνές Δίκαιον, ανεξαρτήτως της εν λόγω Συμβάσεως·

[…]».

7 Το άρθρο 29 της Σύμβασης της Βιέννης, το οποίο επιγράφεται «Εδαφική εφαρμογή των συνθηκών», ορίζει τα ακόλουθα:

«Εξαιρέσει της περιπτώσεως καθ' ην υφίσταται διάφορος πρόθεσις προκύπτουσα εκ της συνθήκης ή άλλως πως, η συνθήκη δεσμεύει έκαστον μέρος επί ολοκλήρου του εδάφους του.»

8 Το άρθρο 34 της σύμβασης αυτής, το οποίο φέρει τον τίτλο «Γενικός κανών αφορών εις τα τρίτα κράτη», προβλέπει τα εξής:

«Η συνθήκη δεν δημιουργεί υποχρεώσεις ή δικαιώματα διά τρίτον κράτος άνευ της συναινέσεώς του.»

9 Το άρθρο 35 της εν λόγω σύμβασης, το οποίο φέρει τον τίτλο «Συνθήκαι συνιστώσαι υποχρεώσεις διά τρίτα κράτη», έχει ως εξής:

«Δημιουργείται υποχρέωσις διά τρίτον κράτος εκ διατάξεως συνθήκης εάν αύτη τυγχάνη η πρόθεσις των συμβαλλομένων μερών και το τρίτον κράτος αποδεχθή ταύτην ρητώς και εγγράφως.»

10 Κατά το άρθρο 36 της ίδιας σύμβασης, το οποίο φέρει τον τίτλο «Συνθήκαι συνιστώσαι δικαιώματα διά τρίτα κράτη»:

«1. Δημιουργείται δικαίωμα διά τρίτον κράτος εκ διατάξεως συνθήκης εάν τα συμβαλλόμενα μέρη επιδιώκουν διά ταύτης την εκχώρησιν δικαιώματος εις τρίτον κράτος, ή εις ομάδα κρατών εις την οποίαν τούτο ανήκει ή εις άπαντα τα κράτη και το τρίτον τοιούτον συγκατατίθεται. Η συναίνεσις αύτη τεκμαίρεται εφ' όσον δεν υπάρχει ένδειξις περί του αντιθέτου, εκτός εάν άλλως ορίζη η συνθήκη.

2. Το κράτος το οποίον ασκεί δικαίωμα κατ' εφαρμογήν της παραγράφου 1, προκειμένου να ασκήση το δικαίωμα τούτο, υποχρεούται να σεβασθή τους όρους οίτινες προβλέπονται εν τη συνθήκη ή δημιουργούνται συμφώνως προς τη συνθήκη.»

Η συμφωνία σύνδεσης

11 Την 1η Μαρτίου 2000 άρχισε να ισχύει η ευρωμεσογειακή συμφωνία συνδέσεως μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους, αφενός, και του Βασιλείου του Μαρόκου, αφετέρου, η οποία υπεγράφη στις Βρυξέλλες στις 26 Φεβρουαρίου 1996 (ΕΕ 2000, L 70, σ. 2, στο εξής: συμφωνία σύνδεσης).

12 Το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 2, της συμφωνίας αυτής ορίζει τα εξής:

«1. Εγκαθιδρύεται σύνδεση μεταξύ της [Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα] και των κρατών μελών της, αφενός, και του Μαρόκου, αφετέρου.

2. Οι στόχοι της παρούσας συμφωνίας είναι οι ακόλουθοι:

– να παράσχει κατάλληλο πλαίσιο για τον πολιτικό διάλογο των μερών, ο οποίος θα επιτρέψει την ενίσχυση των σχέσεών τους σε όλους τους τομείς που αυτά θεωρούν αναγκαίους στο πλαίσιο αυτού του διαλόγου,

– να καθορίσει τους όρους της προοδευτικής απελευθέρωσης των συναλλαγών αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίων,

– να αναπτύξει τις συναλλαγές και να εξασφαλίσει ισόρροπες οικονομικές και κοινωνικές σχέσεις μεταξύ των μερών, ιδίως μέσω του διαλόγου και της συνεργασίας, ώστε να ευνοήσει την ανάπτυξη και την ευημερία του Μαρόκου και του λαού του,

– να ενθαρρύνει την ολοκλήρωση του Μαγκρέμπ διευκολύνοντας τις συναλλαγές και τη συνεργασία μεταξύ του Μαρόκου και των χωρών της περιοχής,

– να προωθήσει τη συνεργασία στον οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και χρηματοδοτικό τομέα.»

13 Το άρθρο 16 της εν λόγω συμφωνίας ορίζει τα ακόλουθα:

«Η [Ευρωπαϊκή Κοινότητα καθώς και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα] και το Μαρόκο απελευθερώνουν σταδιακώς τις αμοιβαίες συναλλαγές στον τομέα των προϊόντων γεωργίας και αλιείας.»

14 Το άρθρο 94 της ίδιας συμφωνίας προβλέπει τα εξής:

«Η παρούσα συμφωνία εφαρμόζεται αφενός, στα εδάφη στα οποία εφαρμόζονται οι συνθήκες για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και η συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα, υπό τους όρους που προβλέπονται στις συνθήκες αυτές, και, αφετέρου, στο έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου.»

Το ιστορικό της διαφοράς

15 Για τις ανάγκες της παρούσας διαδικασίας, το ιστορικό της διαφοράς, όπως εκτίθεται ιδίως στις σκέψεις 1 έως 53 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, μπορεί να συνοψισθεί ως εξής.

Το διεθνές πλαίσιο

16 Η Δυτική Σαχάρα είναι περιοχή στο βορειοδυτικό τμήμα της αφρικανικής ηπείρου, η οποία αποικίστηκε από το Βασίλειο της Ισπανίας στο τέλος του 19ου αιώνα προτού καταστεί ισπανική επαρχία. Το 1963 ενεγράφη από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών στον «προκαταρκτικό κατάλογο των περιοχών στις οποίες εφαρμόζεται η Διακήρυξη περί παραχωρήσεως ανεξαρτησίας στις αποικιοκρατούμενες χώρες και λαούς [ψήφισμα 1514 (XV) της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών]», ως μη αυτόνομο έδαφος το οποίο διοικείται από το Βασίλειο του Μαρόκου, κατά την έννοια του άρθρου 73 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Περιλαμβάνεται ακόμη στον κατάλογο των μη αυτόνομων εδαφών που καταρτίζει ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών βάσει των πληροφοριών που του κοινοποιούνται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 73, στοιχείο ε', του εν λόγω Χάρτη.

17 Στις 20 Δεκεμβρίου 1966, κατά τη 1500ή συνεδρίαση της ολομέλειάς της, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών εξέδωσε το ψήφισμα 2229 (XXI) επί του ζητήματος του Ifni και της ισπανικής Σαχάρας, με το οποίο «[διακήρυξε] εκ νέου το αναπαλλοτρίωτο δικαίωμα περί αυτοδιαθέσεως τ[ου] λα[ού] […] της ισπανικής Σαχάρας σύμφωνα με το ψήφισμα 1514 (XV) της Γενικής Συνέλευσης [των Ηνωμένων Εθνών]» και κάλεσε το Βασίλειο της Ισπανίας, ως διοικούσα αρχή, «να ρυθμίσει με πράξη του το ταχύτερο δυνατόν […] τις λεπτομέρειες της διοργανώσεως δημοψηφίσματος το οποίο θα πραγματοποι[είτο] υπό την αιγίδα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών προκειμένου να παρασχεθεί η δυνατότητα στον αυτόχθονα πληθυσμό να ασκήσει ελεύθερα το δικαίωμά του περί αυτοδιαθέσεως».

18 Στις 24 Οκτωβρίου 1970, κατά τη 1883η συνεδρίαση της ολομέλειάς της, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών εξέδωσε το ψήφισμα 2625 (XXV), με το οποίο ενέκρινε τη «Διακήρυξη σχετικά με τις αρχές του διεθνούς δικαίου για τις φιλικές σχέσεις και τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών σύμφωνα με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών», της οποίας το κείμενο προσαρτάται στο ψήφισμα αυτό. Το εν λόγω κείμενο «διακηρύσσει πανηγυρικά», μεταξύ άλλων, «την αρχή των ίσων δικαιωμάτων και της αυτοδιαθέσεως των λαών».

19 Το Front populaire pour la libération de la Saguia-el-Hamra et du Rio de oro (Front Polisario) είναι οργάνωση η οποία ιδρύθηκε στις 10 Μαΐου 1973 στη Δυτική Σαχάρα. Αυτοπροσδιορίζεται στο άρθρο 1 του καταστατικού του ως «εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα» του οποίου τα μέλη «αγωνίζονται για την πλήρη ανεξαρτησία και για την ανάκτηση της κυριαρχίας του λαού των Σαχράουι στο σύνολο του εδάφους της Λαϊκής Αραβικής Δημοκρατίας της Σαχάρας».

20 Στις 20 Αυγούστου 1974 το Βασίλειο της Ισπανίας απέστειλε στον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών επιστολή με την οποία ανακοίνωνε την απόφασή του να διοργανώσει, υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών, δημοψήφισμα με σκοπό να δοθεί στον λαό της Δυτικής Σαχάρας η δυνατότητα να ασκήσει το δικαίωμά του αυτοδιάθεσης.

21 Στις 16 Οκτωβρίου 1975 το Διεθνές Δικαστήριο, υπό την ιδιότητά του ως κύριο δικαστικό όργανο των Ηνωμένων Εθνών και κατόπιν αιτήματος της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών στο πλαίσιο των εργασιών της σχετικά με την αποαποικιοποίηση της Δυτικής Σαχάρας, εξέδωσε γνωμοδότηση με τίτλο «Δυτική Σαχάρα» (CIJ Recueil 1975, σ. 12, στο εξής: γνωμοδότηση για τη Δυτική Σαχάρα). Στο σημείο 162 της εν λόγω γνωμοδότησης, το Διεθνές Δικαστήριο διέλαβε τα εξής:

«Τα στοιχεία και οι πληροφορίες που τέθηκαν σε γνώση του [Διεθνούς] Δικαστηρίου τεκμηριώνουν την ύπαρξη, κατά τον χρόνο του ισπανικού εποικισμού, νομικών δεσμών πίστεως μεταξύ του Σουλτάνου του Μαρόκου και ορισμένων από τις φυλές που κατοικούν στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας. Τεκμηριώνουν, επίσης, την ύπαρξη δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων ορισμένων δικαιωμάτων σχετικά με το έδαφος, τα οποία συνιστούσαν νομικούς δεσμούς μεταξύ του συνόλου της Μαυριτανίας, όπως το αντιλαμβάνεται το [Διεθνές] Δικαστήριο, και του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας. Αντιθέτως, το [Διεθνές] Δικαστήριο καταλήγει ότι τα στοιχεία και οι πληροφορίες που είχαν τεθεί σε γνώση του δεν τεκμηριώνουν την ύπαρξη κανενός δεσμού κυριαρχίας μεταξύ της Δυτικής Σαχάρας, αφενός, και του Βασιλείου του Μαρόκου ή του συνόλου της Μαυριτανίας, αφετέρου. Επομένως, το [Διεθνές] Δικαστήριο δεν διαπίστωσε την ύπαρξη νομικών δεσμών δυνάμενων να τροποποιήσουν την εφαρμογή του ψηφίσματος 1514 (XV) [της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών] ως προς την αποαποικιοποίηση της Δυτικής Σαχάρας και, ιδίως, την εφαρμογή της αρχής της αυτοδιαθέσεως μέσω της ελεύθερης και αυθεντικής εκφράσεως της βουλήσεως των πληθυσμών της περιοχής. […]»

22 Στο σημείο 163 της γνωμοδότησης για τη Δυτική Σαχάρα, το Διεθνές Δικαστήριο ανέφερε, ειδικότερα, τα εξής:

«[Το Διεθνές Δικαστήριο εκτιμά], [ό]σον αφορά το ερώτημα υπό Ι, […] ότι η Δυτική Σαχάρα (Rio de Oro και Sakiet El Hamra) δεν αποτελούσε γη άνευ κυρίου (terra nullius) κατά τον χρόνο εποικισμού της από το Βασίλειο της Ισπανίας· […] όσον αφορά το ερώτημα υπό ΙΙ, […] ότι το έδαφος είχε, με το Βασίλειο του Μαρόκου, νομικούς δεσμούς με τα χαρακτηριστικά που επισημαίνονται στο σημείο 162 της παρούσας γνωμοδότησης [και] ότι το έδαφος είχε, με το σύνολο της Μαυριτανίας, νομικούς δεσμούς με τα χαρακτηριστικά που επισημαίνονται στο σημείο 162 της παρούσας γνωμοδότησης.»

23 Σε λόγο που εκφώνησε την ημέρα της δημοσίευσης της γνωμοδότησης για τη Δυτική Σαχάρα, ο Βασιλεύς του Μαρόκου δήλωσε ότι «σύμπας ο κόσμος [είχε] αναγνωρίσει ότι η [Δυτική] Σαχάρα ανήκε» στο Βασίλειο του Μαρόκου και ότι «δεν απέμεν[ε] άλλο παρά να καταλάβουν ειρηνικά το έδαφος αυτό», καλώντας τον λαό σε πορεία.

24 Στις 6 Νοεμβρίου 1975, κατά τη 1854η συνεδρίασή του, το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών εξέδωσε το ψήφισμα 380 (1975) για τη Δυτική Σαχάρα, με το οποίο «εξέφρασ[ε] τη λύπη του για τη διοργάνωση της πορείας» που είχε αναγγελθεί και «ζήτησ[ε] από το [Βασίλειο του] Μαρόκου την άμεση απόσυρση από το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας όλων όσ[οι] είχαν συμμετάσχει στην πορεία [αυτή]».

25 Στις 26 Φεβρουαρίου 1976 το Βασίλειο της Ισπανίας ενημέρωσε τον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών ότι, από της ημερομηνίας αυτής, έπαυε η παρουσία του στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας και ότι θεωρούσε εαυτό απαλλαγμένο πλέον οποιασδήποτε ευθύνης διεθνούς χαρακτήρα ως προς τη διοίκησή της.

26 Εν τω μεταξύ, ξέσπασε ένοπλη σύρραξη μεταξύ του Βασιλείου του Μαρόκου, της Ισλαμικής Δημοκρατίας της Μαυριτανίας και του Front Polisario στην εν λόγω περιοχή. Στο πλαίσιο αυτό, μέρος του πληθυσμού της Δυτικής Σαχάρας, ως επί το πλείστον μέλη του λαού των Σαχράουι, διέφυγε από την περιοχή και βρήκε καταφύγιο σε καταυλισμούς που βρίσκονταν στο έδαφος της Αλγερίας, πλησίον της συνόρων με τη Δυτική Σαχάρα.

27 Την επομένη της λήξης της παρουσίας του Βασιλείου της Ισπανίας στη Δυτική Σαχάρα, το Front Polisario κήρυξε την ίδρυση της Λαϊκής Αραβικής Δημοκρατίας της Σαχάρας (ΛΑΔΣ). Ούτε η Ευρωπαϊκή Ένωση ούτε κάποιο από τα κράτη μέλη της έχουν αναγνωρίσει μέχρι σήμερα τη ΛΑΔΣ.

28 Στις 14 Απριλίου 1976 το Βασίλειο του Μαρόκου συνήψε με την Ισλαμική Δημοκρατία της Μαυριτανίας συνθήκη διανομής του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας και προσάρτησε μέρος του εδάφους αυτού που του παραχωρήθηκε δυνάμει της εν λόγω συνθήκης. Στις 10 Αυγούστου 1979 η Ισλαμική Δημοκρατία της Μαυριτανίας συνήψε ειρηνευτική συμφωνία με το Front Polisario, δυνάμει της οποίας παραιτήθηκε από κάθε εδαφική διεκδίκηση στη Δυτική Σαχάρα. Μετά τη σύναψη της συμφωνίας αυτής, το Βασίλειο του Μαρόκου ανέλαβε τον έλεγχο του εδάφους που είχαν εκκενώσει οι μαυριτανικές δυνάμεις.

29 Την 21η Νοεμβρίου 1979, κατά την 75η συνεδρίαση της ολομέλειάς της, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών εξέδωσε το ψήφισμα 34/37 επί του ζητήματος της Δυτικής Σαχάρας, με το οποίο «[διακήρυξε] εκ νέου το αναπαλλοτρίωτο δικαίωμα περί αυτοδιαθέσεως και ανεξαρτησίας του λαού της Δυτικής Σαχάρας, σύμφωνα με τον Χάρτη [των Ηνωμένων Εθνών] […] και τους

σκοπούς του ψηφίσματός [της] 1514 (XV)», «[εξέφρασε] τη ζωηρή λύπη της για την επιδείνωση της καταστάσεως λόγω της εξακολουθούμενης κατοχής της Δυτικής Σαχάρας από το Μαρόκο», «[ζήτησε] επιτακτικά από το Μαρόκο να δεσμευτεί και αυτό ότι θα συμβάλει ενεργητικά στην επίτευξη ειρήνης και θα τερματίσει την κατοχή του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας» και «[πρότεινε] προς τούτο την πλήρη συμμετοχή του [Front Polisario], εκπροσώπου του λαού της Δυτικής Σαχάρας, σε οποιαδήποτε προσπάθεια εξευρέσεως δίκαιης, βιώσιμης και οριστικής πολιτικής λύσεως του ζητήματος της Δυτικής Σαχάρας, σύμφωνα με τα ψηφίσματα και τις διακηρύξεις του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών». Μετά το ως άνω ψήφισμα η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών εξέδωσε το ψήφισμα 35/19, κατά την 56η συνεδρίαση της ολομέλειάς της η οποία διεξήχθη στις 11 Νοεμβρίου 1980. Στο σημείο 10 του ψηφίσματος αυτού, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών «[ζήτησε] επιτακτικά […] από το Μαρόκο και το [Front Polisario], εκπρόσωπο του λαού της Δυτικής Σαχάρας, να ξεκινήσουν άμεσες διαπραγματεύσεις με σκοπό να καταλήξουν σε οριστική επίλυση του ζητήματος της Δυτικής Σαχάρας».

30 Η ένοπλη σύρραξη εξακολούθησε να μαίνεται μεταξύ του Front Polisario και του Βασιλείου του Μαρόκου μέχρις ότου, στις 30 Αυγούστου 1988, οι δύο πλευρές δέχθηκαν, κατ' αρχήν, ορισμένες προτάσεις διευθετήσεως οι οποίες διατυπώθηκαν, πιο συγκεκριμένα, από τον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών και προέβλεπαν, ειδικότερα, την κατάπαυση του πυρός καθώς και τη διοργάνωση δημοψηφίσματος περί αυτοδιαθέσεως υπό τον έλεγχο των Ηνωμένων Εθνών. Ωστόσο, καθώς δεν βρέθηκε πολιτική λύση, οι εχθροπραξίες ξεκίνησαν εκ νέου το 2020.

31 Προκειμένου, μεταξύ άλλων, να παρακολουθεί την κατάπαυση του πυρός και να συνδράμει στη διοργάνωση του ως άνω δημοψηφίσματος, το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών συγκρότησε, τον Απρίλιο του 1991, την αποστολή των Ηνωμένων Εθνών για τη διοργάνωση δημοψηφίσματος στη Δυτική Σαχάρα (Minurso), η εντολή της οποίας παρατείνεται κάθε χρόνο και η οποία εξακολουθεί να υφίσταται μέχρι σήμερα. Με ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών υπενθυμίζεται τακτικά ότι οποιαδήποτε πολιτική λύση πρέπει να επιτρέπει «την αυτοδιάθεση του λαού της Δυτικής Σαχάρας στο πλαίσιο ρυθμίσεων που συμβαδίζουν με τους στόχους και τις αρχές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών» [βλ., προσφάτως, ψήφισμα 2703 (2023) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, της 30ής Οκτωβρίου 2023, σημείο 4].

32 Μέχρι σήμερα, δεν έχει διεξαχθεί τέτοιο δημοψήφισμα και το Βασίλειο του Μαρόκου ελέγχει το μεγαλύτερο μέρος του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας, το οποίο χωρίζεται από το υπόλοιπο έδαφος, που ελέγχεται από το Front Polisario, μέσω ενός τείχους από άμμο που έχει κατασκευαστεί και φυλάσσεται από τον μαροκινό στρατό.

Η συμφωνία σύνδεσης, η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθέρωσης και οι έννομες συνέπειές τους

33 Μετά την έναρξη ισχύος της συμφωνίας σύνδεσης την 1η Μαρτίου 2000, συνήφθησαν και τροποποιήθηκαν πλείονα πρωτόκολλα που τη συνοδεύουν. Ειδικότερα, στις 13 Δεκεμβρίου 2010 υπεγράφη στις Βρυξέλλες η συμφωνία υπό μορφή ανταλλαγής επιστολών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου σχετικά με αμοιβαία μέτρα ελευθέρωσης για τα γεωργικά προϊόντα, τα μεταποιημένα γεωργικά προϊόντα, τα ψάρια και τα αλιευτικά προϊόντα, με την αντικατάσταση των πρωτοκόλλων αριθ. 1, 2 και 3 και των παραρτημάτων τους και με τις τροποποιήσεις της ευρωμεσογειακής συμφωνίας συνδέσεως μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους, αφενός, και του Βασιλείου του Μαρόκου, αφετέρου (ΕΕ 2012, L 241, σ. 4, στο εξής: συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθέρωσης). Η συμφωνία αυτή εγκρίθηκε εξ ονόματος της Ένωσης με την απόφαση 2012/497/ΕΕ του Συμβουλίου, της 8ης Μαρτίου 2012 (ΕΕ 2012, L 241, σ. 2).

34 Το Front Polisario άσκησε, στις 19 Νοεμβρίου 2012, προσφυγή ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου με αίτημα την ακύρωση της απόφασης αυτής, προβάλλοντας, μεταξύ άλλων, ορισμένες παραβάσεις, εκ μέρους του Συμβουλίου, των υποχρεώσεών του υπό το πρίσμα του διεθνούς δικαίου, καθότι είχε εγκρίνει, με την εν λόγω απόφαση, την εφαρμογή της συμφωνίας περί αμοιβαίων μέτρων ελευθέρωσης στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας. Με την απόφαση της 10ης Δεκεμβρίου 2015, Front Polisario κατά Συμβουλίου (T-512/12, EU:T:2015:953), το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε την απόφαση 2012/497 κατά το μέρος που ενέκρινε την εφαρμογή της συμφωνίας περί αμοιβαίων μέτρων ελευθέρωσης στη Δυτική Σαχάρα, με την αιτιολογία ότι το Συμβούλιο είχε παραβεί την υποχρέωσή του να εξετάσει, πριν από την έκδοση της απόφασης αυτής, όλα τα στοιχεία της συγκεκριμένης περίπτωσης, καθόσον δεν έλεγξε αν η εκμετάλλευση των προερχόμενων από το εν λόγω έδαφος προϊόντων που εξάγονταν στην Ένωση είναι εις βάρος του λαού της περιοχής αυτής και έχει ως αποτέλεσμα την προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων του.

35 Επιληφθέν αιτήσεως αναιρέσεως την οποία άσκησε το Συμβούλιο στις 19 Φεβρουαρίου 2016, το Δικαστήριο, με την απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-104/16 P, EU:C:2016:973), αναίρεσε την απόφαση της 10ης Δεκεμβρίου 2015, Front Polisario κατά Συμβουλίου (T-512/12, EU:T:2015:953), και απέρριψε ως απαράδεκτη την προσφυγή που είχε ασκήσει το Front Polisario ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου. Συναφώς, το Δικαστήριο έκανε δεκτό τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, ο οποίος αφορούσε πλάνη περί το δίκαιο στην οποία υπέπεσε το Γενικό Δικαστήριο κατά την ανάλυση της ενεργητικής νομιμοποίησης του Front Polisario, και, ειδικότερα, έκανε δεκτή την αιτίαση που αφορούσε το γεγονός ότι το Γενικό Δικαστήριο θεώρησε, εσφαλμένως, ότι η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθέρωσης εφαρμοζόταν στη Δυτική Σαχάρα. Το Δικαστήριο έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι, βάσει της αρχής της αυτοδιάθεσης, η οποία έχει εφαρμογή στις σχέσεις μεταξύ της Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου, και του συνακόλουθου δικαιώματος αυτοδιάθεσης του λαού της Δυτικής Σαχάρας, η οποία αποτελεί μη αυτόνομο έδαφος κατά την έννοια του άρθρου 73 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, το εν λόγω έδαφος είχε χωριστό και διακριτό καθεστώς σε σχέση προς το καθεστώς οποιουδήποτε κράτους, συμπεριλαμβανομένου του Βασιλείου του Μαρόκου. Το Δικαστήριο κατέληξε, επομένως, στο συμπέρασμα ότι η φράση «έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου» στο άρθρο 94 της συμφωνίας σύνδεσης δεν μπορούσε να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η Δυτική Σαχάρα περιλαμβάνεται στο εδαφικό πεδίο εφαρμογής της εν λόγω συμφωνίας.

36 Προκειμένου να καταλήξει στο συμπέρασμα αυτό, το Δικαστήριο, στην απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-104/16 P, EU:C:2016:973), στηρίχθηκε επίσης στο γεγονός ότι ο λαός της Δυτικής Σαχάρας έπρεπε να θεωρηθεί ως «τρίτος», κατά την έννοια της αρχής του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών. Συγκεκριμένα, ήταν απαραίτητο να συναινέσει ο εν λόγω τρίτος προκειμένου η εφαρμογή της συμφωνίας σύνδεσης να μπορεί να τον επηρεάσει στην περίπτωση που το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας περιλαμβάνεται στο πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας αυτής, χωρίς να είναι αναγκαίο να εξετασθεί εάν μια τέτοια εφαρμογή θα μπορούσε να τον βλάψει ή, αντιθέτως, να τον ωφελήσει. Το Δικαστήριο παρατήρησε, όμως, ότι από την απόφαση της 10ης Δεκεμβρίου 2015, Front Polisario κατά Συμβουλίου (T-512/12, EU:T:2015:953), δεν προέκυπτε ότι ο λαός της Δυτικής Σαχάρας είχε εκφράσει τέτοια συναίνεση όσον αφορά τη συμφωνία σύνδεσης.

Η επίμαχη συμφωνία και η επίμαχη απόφαση

37 Μετά την απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-104/16 P, EU:C:2016:973), το Συμβούλιο, με απόφαση της 29ης Μαΐου 2017, εξουσιοδότησε την Επιτροπή να αρχίσει διαπραγματεύσεις, εξ ονόματος της Ένωσης, με το Βασίλειο του Μαρόκου, εν όψει της

σύναψης διεθνούς συμφωνίας για την τροποποίηση του πρωτοκόλλου αριθ. 1, το οποίο αφορά τα καθεστώτα που εφαρμόζονται κατά την εισαγωγή στην Ευρωπαϊκή Ένωση γεωργικών προϊόντων, μεταποιημένων γεωργικών προϊόντων, ψαριών και αλιευτικών προϊόντων καταγωγής Μαρόκου, και του πρωτοκόλλου αριθ. 4, το οποίο αφορά τον ορισμό της έννοιας «καταγόμενα προϊόντα» ή «προϊόντα καταγωγής» και τις μεθόδους διοικητικής συνεργασίας, της συμφωνίας σύνδεσης. Στο πλαίσιο της εξουσιοδότησης για την έναρξη διαπραγματεύσεων που χορηγήθηκε στην Επιτροπή, το Συμβούλιο ζήτησε από αυτήν, αφενός, να μεριμνήσει για την κατάλληλη συμμετοχή των πληθυσμών τους οποίους αφορά η σχεδιαζόμενη διεθνής συμφωνία και, αφετέρου, να αξιολογήσει τις δυνητικές συνέπειες της εν λόγω συμφωνίας στη βιώσιμη ανάπτυξη της Δυτικής Σαχάρας, μεταξύ άλλων τα οφέλη για τους τοπικούς πληθυσμούς και τον αντίκτυπο της εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων στα σχετικά εδάφη.

38 Αφού η Επιτροπή εξέθεσε το αποτέλεσμα των διαβουλεύσεων και της ανάλυσης που διενήργησε στην από 11 Ιουνίου 2018 έκθεσή της σχετικά με τα οφέλη για τον πληθυσμό της Δυτικής Σαχάρας από την επέκταση των δασμολογικών προτιμήσεων στα προϊόντα καταγωγής Δυτικής Σαχάρας και σχετικά με τη διαβούλευση με τον πληθυσμό αυτόν, στις 25 Οκτωβρίου 2018 υπεγράφη στις Βρυξέλλες συμφωνία υπό μορφή ανταλλαγής επιστολών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου για την τροποποίηση των πρωτοκόλλων αριθ. 1 και αριθ. 4 της ευρωμεσογειακής συμφωνίας σύνδεσης μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους, αφενός, και του Βασιλείου του Μαρόκου, αφετέρου (ΕΕ 2019, L 34, σ. 4, στο εξής: επίμαχη συμφωνία).

39 Το τρίτο έως το ένατο εδάφιο καθεμιάς εκ των δύο επιστολών από την ανταλλαγή των οποίων προέκυψε η επίμαχη συμφωνία έχουν ως εξής:

«Η παρούσα συμφωνία συνάπτεται με την επιφύλαξη των αντίστοιχων θέσεων της [Ένωσης] σχετικά με το καθεστώς της Δυτικής Σαχάρας και του Βασιλείου του Μαρόκου σχετικά με την εν λόγω περιοχή.

Τα δύο μέρη επιβεβαιώνουν τη στήριξή τους στη διαδικασία των Ηνωμένων Εθνών και υποστηρίζουν τις προσπάθειες του [γενικού γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών] για την επίτευξη οριστικής πολιτικής λύσης, σύμφωνα με τις αρχές και τους στόχους του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και βάσει των αποφάσεων του [Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών].

Η [Ένωση] και το Βασίλειο του Μαρόκου συμφώνησαν να προστεθεί η ακόλουθη κοινή δήλωση μετά το πρωτόκολλο αριθ. 4 […]:

“Κοινή δήλωση για την εφαρμογή των πρωτοκόλλων αριθ. 1 και αριθ. 4 της [συμφωνίας σύνδεσης]

1. Τα προϊόντα καταγωγής Δυτικής Σαχάρας που υπόκεινται στον έλεγχο των τελωνειακών αρχών του Βασιλείου του Μαρόκου τυγχάνουν των ίδιων εμπορικών προτιμήσεων με αυτές που χορηγούνται από την [Ένωση] στα προϊόντα που καλύπτονται από τη συμφωνία σύνδεσης.

2. Το πρωτόκολλο αριθ. 4 εφαρμόζεται κατ’ αναλογία με σκοπό τον καθορισμό του χαρακτήρα καταγωγής των προϊόντων που αναφέρονται στην παράγραφο 1, μεταξύ άλλων όσον αφορά τα αποδεικτικά καταγωγής.

3. Οι τελωνειακές αρχές των κρατών μελών της [Ένωσης] και του Βασιλείου του Μαρόκου είναι υπεύθυνες για την εφαρμογή του πρωτοκόλλου αριθ. 4 στα εν λόγω προϊόντα.”

Η [Ένωση] και το Βασίλειο του Μαρόκου επιβεβαιώνουν εκ νέου τη δέσμευσή τους να εφαρμόζουν τα πρωτόκολλα σύμφωνα με τις διατάξεις της συμφωνίας σύνδεσης για τον σεβασμό των θεμελιωδών ελευθεριών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η προσθήκη της παρούσας κοινής δήλωσης βασίζεται στη μακροχρόνια προνομιακή εταιρική σχέση μεταξύ της [Ένωσης] και του Βασιλείου του Μαρόκου, όπως ιδίως επισφραγίζεται με το προηγμένο καθεστώς που χορηγήθηκε στο Βασίλειο του Μαρόκου, καθώς και στην κοινή φιλοδοξία των μερών να εμβαθύνουν και να διευρύνουν την εν λόγω εταιρική σχέση.

Σε αυτό το πνεύμα εταιρικής σχέσης και προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα στα μέρη να αξιολογήσουν τον αντίκτυπο της παρούσας συμφωνίας όσον αφορά ιδίως τη βιώσιμη ανάπτυξη και, κυρίως, ως προς τα οφέλη για τα άτομα τα οποία αφορά η συμφωνία και την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων των υπόψη εδαφών, η [Ένωση] και το Βασίλειο του Μαρόκου συμφώνησαν να ανταλλάσσουν πληροφορίες στο πλαίσιο της επιτροπής σύνδεσης τουλάχιστον μία φορά ετησίως.

Οι ειδικές λεπτομέρειες αυτής της διαδικασίας αξιολόγησης θα καθοριστούν μεταγενέστερα με σκοπό την έγκρισή τους από την επιτροπή σύνδεσης, το αργότερο δύο μήνες μετά την έναρξη ισχύος της παρούσας συμφωνίας.»

40 Στις 28 Ιανουαρίου 2019 το Συμβούλιο εξέδωσε την επίμαχη απόφαση.

41 Οι αιτιολογικές σκέψεις 3 έως 10 της επίμαχης απόφασης έχουν ως εξής:

«(3) Η Ένωση δεν προδικάζει το αποτέλεσμα της πολιτικής διαδικασίας για το τελικό καθεστώς της Δυτικής Σαχάρας που λαμβάνει χώρα υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών και έχει επανειλημμένως επιβεβαιώσει την προσήλωσή της στη διευθέτηση της διαφοράς στη Δυτική Σαχάρα, η οποία επί του παρόντος συμπεριλαμβάνεται από τα Ηνωμένα Έθνη στον κατάλογο των μη αυτόνομων περιοχών και η οποία σήμερα διοικείται σε μεγάλο βαθμό από το Βασίλειο του Μαρόκου. […]

(4) Από την έναρξη ισχύος της συμφωνίας σύνδεσης, τα προϊόντα που προέρχονται από τη Δυτική Σαχάρα και πιστοποιούνται ως καταγωγής Μαρόκου εισάγονταν στην Ένωση με το ευεργέτημα των δασμολογικών προτιμήσεων που προβλέπονται από τις σχετικές διατάξεις της εν λόγω συμφωνίας.

(5) Στην απόφασή του [της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-104/16 P, EU:C:2016:973)], το Δικαστήριο διευκρίνισε ωστόσο ότι η συμφωνία σύνδεσης κάλυπτε μόνο το έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου και όχι τη Δυτική Σαχάρα, μια μη αυτόνομη περιοχή.

(6) Είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι οι εμπορικές ροές που αναπτύχθηκαν με την πάροδο των ετών δεν θα διαταραχθούν, ενώ θα δοθούν οι κατάλληλες εγγυήσεις για την προστασία του διεθνούς δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τη βιώσιμη ανάπτυξη των σχετικών περιοχών. Το Συμβούλιο εξουσιοδότησε την Επιτροπή στις 29 Μαΐου 2017 να αρχίσει διαπραγματεύσεις με το Βασίλειο του Μαρόκου με σκοπό να καθορίσει, σύμφωνα με την απόφαση [της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-104/16 P, EU:C:2016:973)], τη νομική βάση για τη χορήγηση των δασμολογικών προτιμήσεων που προβλέπονται στη συμφωνία σύνδεσης στα προϊόντα καταγωγής Δυτικής Σαχάρας. Η συμφωνία μεταξύ της [Ένωσης] και του Βασιλείου του

Μαρόκου αποτελεί το μόνο μέσο που μπορεί να διασφαλίσει ότι η εισαγωγή προϊόντων καταγωγής Δυτικής Σαχάρας τυγχάνει προτιμησιακής καταγωγής, δεδομένου ότι οι μαροκινές αρχές είναι οι μόνες που μπορούν να διασφαλίσουν την τήρηση των κανόνων που απαιτούνται για τη χορήγηση των εν λόγω προτιμήσεων.

(7) Η Επιτροπή αξιολόγησε τις ενδεχόμενες επιπτώσεις μιας τέτοιας συμφωνίας στη βιώσιμη ανάπτυξη, ιδίως όσον αφορά τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των δασμολογικών προτιμήσεων που χορηγήθηκαν στα προϊόντα της Δυτικής Σαχάρας για τα άτομα τα οποία αφορά η συμφωνία και τις επιπτώσεις στην εκμετάλλευση των φυσικών πόρων των σχετικών περιοχών. […]

(8) […] [Α]πό την εν λόγω αξιολόγηση προκύπτει ότι, συνολικά, τα πλεονεκτήματα για την οικονομία της Δυτικής Σαχάρας από τη χορήγηση των δασμολογικών προτιμήσεων που προβλέπονται στη συμφωνία σύνδεσης στα προϊόντα καταγωγής Δυτικής Σαχάρας και, ιδίως, ο ισχυρός μοχλός οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης που συνιστά η χορήγησή τους, υπερβαίνουν τα μειονεκτήματα που αναφέρθηκαν κατά τη διαδικασία διαβουλεύσεων, μεταξύ των οποίων η εκτεταμένη χρήση φυσικών πόρων […]

(9) Εκτιμήθηκε ότι η επέκταση των δασμολογικών προτιμήσεων στα προϊόντα καταγωγής Δυτικής Σαχάρας θα έχει συνολικά θετικό αντίκτυπο στα άτομα τα οποία αφορά η συμφωνία. […]

(10) Λαμβάνοντας υπόψη τις εκτιμήσεις για τη συναίνεση στην απόφαση [της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-104/16 P, EU:C:2016:973)], η Επιτροπή, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης [(ΕΥΕΔ)], έλαβε όλα τα εύλογα και δυνατά μέτρα εντός του υφιστάμενου πλαισίου για την επαρκή συμμετοχή των ατόμων τα οποία αφορά η συμφωνία, ώστε να εξασφαλιστεί η συναίνεσή τους στη συμφωνία. Διενεργήθηκαν ευρείες διαβουλεύσεις και οι κοινωνικοοικονομικοί και πολιτικοί παράγοντες που συμμετείχαν στις διαβουλεύσεις εκφράστηκαν στην πλειονότητά τους υπέρ της επέκτασης των δασμολογικών προτιμήσεων της συμφωνίας σύνδεσης στη Δυτική Σαχάρα. Εκείνοι που απέρριψαν την επέκταση θεώρησαν κατ' ουσίαν ότι μια τέτοια συμφωνία θα επικύρωνε τη θέση του Μαρόκου επί του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας. Ωστόσο, καμία διάταξη της συμφωνίας δεν επιτρέπει να θεωρηθεί ότι αναγνωρίζει την κυριαρχία του Μαρόκου στη Δυτική Σαχάρα. Η Ένωση θα εντείνει εξάλλου τις προσπάθειές της για στήριξη της διαδικασίας ειρηνικής επίλυσης της διαφοράς η οποία ξεκίνησε και συνεχίζεται υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών.»

42 Το άρθρο 1, πρώτο εδάφιο, της επίμαχης απόφασης ορίζει ότι η επίμαχη συμφωνία εγκρίνεται εξ ονόματος της Ένωσης. Η εν λόγω συμφωνία άρχισε να ισχύει στις 19 Ιουλίου 2019 (ΕΕ 2019, L 197, σ. 1).

Η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

43 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 27 Απριλίου 2019, το Front Polisario άσκησε προσφυγή με αίτημα την ακύρωση της επίμαχης απόφασης.

44 Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε την επίμαχη απόφαση και έκρινε ότι τα αποτελέσματα της τελευταίας θα διατηρούνταν σε ισχύ για χρονικό διάστημα που δεν μπορούσε να υπερβεί την προθεσμία του άρθρου 56, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή, εάν ασκούνταν αναίρεση εντός της προθεσμίας αυτής, μέχρι την έκδοση της απόφασης του Δικαστηρίου επί της εν λόγω αιτήσεως αναιρέσεως.

45 Πρώτον, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε τους δύο λόγους απαραδέκτου τους οποίους προέβαλε, κυρίως, κατά της ανωτέρω προσφυγής το Συμβούλιο, υποστηριζόμενο από τη Γαλλική Δημοκρατία, την Επιτροπή και την Confédération marocaine de l'agriculture et du développement rural (Comader), και οι οποίοι αφορούσαν, ο μεν, έλλειψη ικανότητας διαδίκου του Front Polisario ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης και, ο δε, έλλειψη ενεργητικής νομιμοποίησής του όσον αφορά την άσκηση προσφυγής ακυρώσεως της επίμαχης απόφασης, και τους απέρριψε, αντιστοίχως, με τις σκέψεις 79 έως 114 και με τις σκέψεις 133 έως 238 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης.

46 Δεύτερον, αφού απέρριψε τον πρώτο λόγο ακυρώσεως τον οποίο προέβαλε το Front Polisario προς στήριξη των αιτημάτων του και ο οποίος αφορούσε αναρμοδιότητα του Συμβουλίου προς έκδοση της επίμαχης απόφασης, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε, στις σκέψεις 251 έως 391 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, τον τρίτο λόγο ακυρώσεως, ο οποίος αφορούσε, κατ' ουσίαν, παράβαση από το Συμβούλιο της υποχρέωσης που υπέχει να συμμορφώνεται προς τις απαιτήσεις που συνήγαγε το Δικαστήριο από την αρχή της αυτοδιάθεσης και την αρχή του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών, όπως αυτές διευκρινίστηκαν με τις αποφάσεις της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-104/16 P, EU:C:2016:973), και της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Western Sahara Campaign UK (C-266/16, EU:C:2018:118). Στη σκέψη 391 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, εκδίδοντας την επίμαχη απόφαση, το Συμβούλιο δεν έλαβε επαρκώς υπόψη όλα τα κρίσιμα στοιχεία σχετικά με την κατάσταση στη Δυτική Σαχάρα και ότι κακώς θεώρησε ότι διέθετε εξουσία εκτιμήσεως για να αποφασίσει αν έπρεπε να συμμορφωθεί με την απαίτηση κατά την οποία ο λαός του εν λόγω εδάφους έπρεπε να εκφράσει τη συναίνεσή του στην εφαρμογή της επίμαχης συμφωνίας σε αυτό, ως τρίτος σε σχέση με την εν λόγω συμφωνία, βάσει της ερμηνείας από το Δικαστήριο της αρχής του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών σε συνδυασμό με την αρχή της αυτοδιάθεσης.

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου και τα αιτήματα των διαδίκων

47 Με απόφαση του Προέδρου του Δικαστηρίου της 15ης Φεβρουαρίου 2022, αποφασίστηκε η συνεκδίκαση των υποθέσεων C-779/21 P και C-799/21 P προς διευκόλυνση της έγγραφης και της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής απόφασης.

48 Με απόφαση του Προέδρου του Δικαστηρίου της 27ης Μαΐου 2022, επετράπη στο Βασίλειο της Ισπανίας να παρέμβει υπέρ της Επιτροπής στην υπόθεση C-779/21 P.

49 Με αποφάσεις του Προέδρου του Δικαστηρίου της 27ης Μαΐου 2022, επετράπη στο Βασίλειο της Ισπανίας, στην Ουγγαρία, στην Πορτογαλική Δημοκρατία και στη Σλοβακική Δημοκρατία να παρέμβουν υπέρ του Συμβουλίου στην υπόθεση C-799/21 P.

50 Με απόφαση του Προέδρου του Δικαστηρίου της 13ης Ιουνίου 2022, επετράπη επίσης στο Βασίλειο του Βελγίου να παρέμβει υπέρ του Συμβουλίου στην υπόθεση C-799/21 P. Ωστόσο, το εν λόγω κράτος μέλος δεν μετέσχε εν συνεχεία στην έγγραφη διαδικασία.

51 Με την αίτηση αναιρέσεως που άσκησε, η Επιτροπή (υπόθεση C-779/21 P) ζητεί από το Δικαστήριο:

– να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση·

– να απορρίψει την προσφυγή που άσκησε πρωτοδίκως το Front Polisario ή, εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι η υπόθεση δεν είναι ώριμη προς εκδίκαση, να αναπέμψει την υπόθεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, και

– να καταδικάσει το Front Polisario στο σύνολο των δικαστικών εξόδων αμφοτέρων των βαθμών δικαιοδοσίας, συμπεριλαμβανομένων των εξόδων της αναιρεσείουσας.

52 Με την αίτηση αναιρέσεως που άσκησε, το Συμβούλιο (υπόθεση C-799/21 P) ζητεί από το Δικαστήριο:

– να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση·

– να αποφανθεί οριστικώς επί των ζητημάτων που αποτελούν αντικείμενο της αιτήσεως αναιρέσεως και να απορρίψει την προσφυγή που άσκησε το Front Polisario·

– να καταδικάσει το Front Polisario στα δικαστικά έξοδα της αναιρετικής διαδικασίας και της υπόθεσης T-279/19, και

– επικουρικώς, να διατηρήσει σε ισχύ τα αποτελέσματα της επίμαχης απόφασης για περίοδο δώδεκα μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία θα εκδοθεί η απόφαση του Δικαστηρίου.

53 Το Front Polisario ζητεί από το Δικαστήριο:

– να απορρίψει τις αιτήσεις αναιρέσεως·

– να καταδικάσει την Επιτροπή στο σύνολο των δικαστικών εξόδων στα οποία υποβλήθηκε το Front Polisario στο πλαίσιο της υπό κρίση υπόθεσης, και

– να καταδικάσει το Συμβούλιο στο σύνολο των δικαστικών εξόδων στα οποία υποβλήθηκε το Front Polisario στο πλαίσιο της υπό κρίση υπόθεσης και, πρωτοδίκως, ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

54 Η Γαλλική Δημοκρατία ζητεί από το Δικαστήριο:

– να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση·

– να αποφανθεί οριστικώς επί των ζητημάτων που αποτελούν αντικείμενο των υπό κρίση αιτήσεων αναιρέσεως και να απορρίψει την προσφυγή του Front Polisario ή, εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι η υπόθεση δεν είναι ώριμη προς εκδίκαση, να αναπέμψει την υπόθεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, και

– επικουρικώς, για τους λόγους που προβάλλουν το Συμβούλιο και η Επιτροπή, να διατηρήσει σε ισχύ τα αποτελέσματα της επίμαχης απόφασης για περίοδο δεκαοκτώ μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία θα εκδοθεί η απόφαση του Δικαστηρίου.

55 Η Comader ζητεί από το Δικαστήριο:

– να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση·

– να κρίνει την προσφυγή του Front Polisario απαράδεκτη ή, τουλάχιστον, αβάσιμη, και

– να καταδικάσει το Front Polisario στα δικαστικά έξοδα.

56 Το Βασίλειο της Ισπανίας ζητεί από το Δικαστήριο να κάνει δεκτή την αίτηση αναιρέσεως της Επιτροπής στην υπόθεση C-779/21 P καθώς και την αίτηση αναιρέσεως του Συμβουλίου στην υπόθεση C-799/21 P. Το Βασίλειο του Βελγίου, η Ουγγαρία, η Πορτογαλική Δημοκρατία και η Σλοβακική Δημοκρατία ζητούν από το Δικαστήριο να κάνει δεκτή την αίτηση αναιρέσεως του Συμβουλίου.

Επί των αιτήσεων αναιρέσεως

57 Προς στήριξη των αιτήσεων αναιρέσεως που άσκησαν, η Επιτροπή, αναιρεσείουσα στην υπόθεση C-779/21 P, και το Συμβούλιο, αναιρεσείον στην υπόθεση C-799/21 P, προβάλλουν, αντίστοιχα, πέντε και τέσσερις λόγους αναιρέσεως. Οι τρεις πρώτοι λόγοι αναιρέσεως στην υπόθεση C-779/21 P και οι δύο πρώτοι λόγοι αναιρέσεως στην υπόθεση C-799/21 P αφορούν πλάνη περί το δίκαιο στην οποία υπέπεσε το Γενικό Δικαστήριο όσον αφορά το παραδεκτό της προσφυγής που άσκησε ενώπιόν του το Front Polisario, ενώ ο τέταρτος και ο πέμπτος λόγος αναιρέσεως στην υπόθεση C-779/21 P καθώς και ο τρίτος και ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως στην υπόθεση C-799/21 P αφορούν πλάνη περί το δίκαιο στην οποία υπέπεσε το Γενικό Δικαστήριο στο πλαίσιο της εξέτασης του βασίμου της προσφυγής αυτής.

Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-779/21 P και του πρώτου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-799/21 P, οι οποίοι αφορούν έλλειψη ικανότητας διαδίκου του Front Polisario

Επιχειρήματα των διαδίκων

58 Με τον πρώτο λόγο των αντίστοιχων αιτήσεων αναιρέσεως, το Συμβούλιο και η Επιτροπή προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο αναγνωρίζοντας στο Front Polisario, με τις σκέψεις 90 έως 114 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, την ικανότητα διαδίκου ενώπιον του δικαστή της Ένωσης.

59 Τα δύο αυτά θεσμικά όργανα, όπως και η Γαλλική Δημοκρατία και η Comader, υποστηρίζουν ιδίως, κατ' ουσίαν, ότι το Front Polisario δεν διαθέτει νομική προσωπικότητα ούτε κατά το διεθνές δίκαιο ούτε κατά το δίκαιο της Ένωσης. Επιπλέον, αντιτίθενται στην επίκληση της αρχής της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας προκειμένου να αναγνωριστεί στο Front Polisario η ικανότητα να ασκήσει προσφυγή ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου για να υπερασπιστεί το δικαίωμα αυτοδιάθεσης του λαού της Δυτικής Σαχάρας, διότι τούτο θα ενείχε τον κίνδυνο να καταστεί παραδεκτή κάθε προσφυγή που ασκείται ενώπιον του δικαστή της Ένωσης, ως «εσωτερικού» δικαστή, έστω και αν μια τέτοια προσφυγή αφορά διεθνή διαφορά, διεπόμενη από το διεθνές δίκαιο και υποβαλλόμενη από υποκείμενο διεθνούς δικαίου, η οποία δεν θα μπορούσε να αχθεί ενώπιον διεθνούς δικαστηρίου. Κατά το Συμβούλιο, το δικαίωμα αποτελεσματικής

δικαστικής προστασίας δεν συνεπάγεται καθολική πρόσβαση στα δικαιοδοτικά όργανα της Ένωσης χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι προϋποθέσεις παραδεκτού που ορίζονται στο άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

60 Επιπλέον, κατά την Επιτροπή, μολονότι το Front Polisario συμμετέχει, ασφαλώς, σε μια «πολιτική λύση» του ζητήματος του οριστικού καθεστώτος του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας όπως επισημαίνεται στις σκέψεις 91 και 92 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, πρέπει να εκτιμηθεί στις σωστές της διαστάσεις η σημασία του ψηφίσματος 34/37 της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, στο οποίο αναφέρθηκε το Γενικό Δικαστήριο και το οποίο μνημονεύεται στη σκέψη 29 της παρούσας απόφασης. Το εν λόγω ψήφισμα συνέστησε, βεβαίως, να συμμετάσχει το Front Polisario ως «εκπρόσωπος» του λαού της Δυτικής Σαχάρας στην πολιτική λύση της σύρραξης για το έδαφος αυτό. Ωστόσο, το ψήφισμα δεν έχει δεσμευτική ισχύ και προηγείται χρονικώς της εμφάνισης κάποιας μορφής τοπικής εξουσίας εκπροσώπησης του πληθυσμού της Δυτικής Σαχάρας μέσω εκλογών με άμεση καθολική ψηφοφορία. Η Ένωση ουδέποτε αναγνώρισε το Front Polisario ως οτιδήποτε άλλο εκτός από ένα εκ των «μερών» μιας ειρηνευτικής διαδικασίας που διεξάγεται σε επίπεδο Ηνωμένων Εθνών, το δε ακριβές ποσοστό του λαού της Δυτικής Σαχάρας που θεωρεί, σήμερα, ότι εκπροσωπείται από αυτό παραμένει αβέβαιο.

61 Το Συμβούλιο εκτιμά ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο καθόσον υιοθέτησε μια διασταλτική ερμηνεία της κατ' άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ έννοιας του «νομικού προσώπου», η οποία δεν λαμβάνει υπόψη τα όρια του ρόλου και της εξουσίας εκπροσώπησης του Front Polisario κατά το διεθνές δίκαιο, και καθόσον απέρριψε, στη σκέψη 103 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, τα σχετικά επιχειρήματα του Συμβουλίου. Το Γενικό Δικαστήριο κακώς έκρινε ότι η εξουσία εκπροσώπησης του Front Polisario στο πλαίσιο της διαδικασίας πολιτικής επίλυσης της διαφοράς στο επίπεδο των Ηνωμένων Εθνών δικαιολογούσε να του αναγνωριστεί η ιδιότητα του «νομικού προσώπου» προκειμένου να του δοθεί η δυνατότητα να αμφισβητήσει το κύρος απόφασης σχετικής με τη σύναψη συμφωνίας η οποία δεν επηρεάζει την επίλυση της διαφοράς αυτής. Ο ρόλος του Front Polisario σε διεθνές επίπεδο περιορίζεται στην ικανότητά του να συμμετέχει, ως εκπρόσωπος του λαού της Δυτικής Σαχάρας, στις διαπραγματεύσεις που διεξάγονται υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με το οριστικό καθεστώς της Δυτικής Σαχάρας σύμφωνα με το ψήφισμα 34/37 της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, το οποίο μνημονεύεται στη σκέψη 29 της παρούσας απόφασης. Το γεγονός ότι τα θεσμικά όργανα της Ένωσης αναγνωρίζουν την ύπαρξη διαφοράς που αποτελεί αντικείμενο διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών ουδόλως σημαίνει ότι η Ένωση ή τα θεσμικά όργανά της αναγνωρίζουν το Front Polisario ως συνομιλητή τους, δεδομένου ότι η Ένωση δεν μετέχει στις διαπραγματεύσεις αυτές.

62 Το Front Polisario αντικρούει την επιχειρηματολογία αυτή.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

63 Όπως υπενθύμισε, κατ' ουσίαν, το Γενικό Δικαστήριο στις σκέψεις 82 και 83 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, μολονότι, κατά το τέταρτο εδάφιο του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο μπορεί, υπό τις προϋποθέσεις του πρώτου και του δεύτερου εδαφίου του άρθρου αυτού, να ασκεί προσφυγή κατά των πράξεων των οποίων είναι αποδέκτης ή οι οποίες το αφορούν άμεσα και ατομικά, καθώς και κατά των κανονιστικών πράξεων οι οποίες το αφορούν άμεσα και για την εφαρμογή των οποίων δεν απαιτούνται εκτελεστικά μέτρα, εντούτοις το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει σε οντότητες την ικανότητα διαδίκου ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης ανεξαρτήτως του αν έχουν συσταθεί ως νομικά πρόσωπα κατά το εσωτερικό δίκαιο.

64 Όπως διαπίστωσε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 84 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, τούτο συνέβη, μεταξύ άλλων, όταν, αφενός, η σχετική οντότητα διέθετε επαρκή εξουσία εκπροσώπησης των προσώπων των οποίων τα αντλούμενα από το δίκαιο της Ένωσης δικαιώματα ισχυριζόταν ότι προασπίζεται καθώς και την αυτονομία και την ευθύνη που είναι αναγκαίες για να ενεργεί στο πλαίσιο εννόμων σχέσεων που καθορίζονται από το δίκαιο της Ένωσης και, αφετέρου, τα θεσμικά όργανα την είχαν αναγνωρίσει ως συνομιλητή κατά τη διάρκεια διαπραγματεύσεων σχετικά με τα εν λόγω δικαιώματα (πρβλ. αποφάσεις της 8ης Οκτωβρίου 1974, Union syndicale–Service public européen κ.λπ. κατά Συμβουλίου, 175/73, EU:C:1974:95, σκέψεις 9 έως 17, και της 8ης Οκτωβρίου 1974, Syndicat général du personnel des organismes européens κατά Επιτροπής, 18/74, EU:C:1974:96, σκέψεις 5 έως 13).

65 Τούτο συνέβη επίσης, όπως επισήμανε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 85 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, όταν τα θεσμικά όργανα της Ένωσης είχαν αντιμετωπίσει την εν λόγω οντότητα ως διακριτό υποκείμενο με δικά του δικαιώματα και δικές του υποχρεώσεις. Συγκεκριμένα, η συνέπεια και η δικαιοσύνη επιβάλλουν να αναγνωριστεί η ικανότητα διαδίκου της εν λόγω οντότητας προκειμένου να προσβάλει τα μέτρα που περιορίζουν τα δικαιώματά της ή τις δυσμενείς αποφάσεις που έλαβαν έναντι αυτής τα θεσμικά όργανα (πρβλ. αποφάσεις της 28ης Οκτωβρίου 1982, Groupement des Agences de voyages κατά Επιτροπής, 135/81, EU:C:1982:371, σκέψεις 9 έως 11, της 18ης Ιανουαρίου 2007, PKK και KNK κατά Συμβουλίου, C-229/05 P, EU:C:2007:32, σκέψεις 107 έως 112, καθώς και της 15ης Ιουνίου 2017, Al-Faqih κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-19/16 P, EU:C:2017:466, σκέψη 40).

66 Εξάλλου, το Γενικό Δικαστήριο ορθώς υπενθύμισε, στη σκέψη 86 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι από τη νομολογία του Δικαστηρίου συνάγεται ότι η έννοια του «νομικού προσώπου», κατά το άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, δεν μπορεί να ερμηνεύεται στενά [πρβλ. απόφαση της 22ας Ιουνίου 2021, Βενεζουέλα κατά Συμβουλίου (Επηρεασμός τρίτου κράτους), C-872/19 P, EU:C:2021:507, σκέψη 44].

67 Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι, όπως τόνισε και η γενική εισαγγελέας στο σημείο 82 των προτάσεών της, το Front Polisario είναι ένα αυτοανακηρυχθέν κίνημα απελευθέρωσης του οποίου η δημιουργία αποσκοπεί στον αγώνα για έναν συγκεκριμένο τύπο μελλοντικού μοντέλου διακυβέρνησης του μη αυτόνομου εδάφους της Δυτικής Σαχάρας, δηλαδή την ανεξαρτησία του εδάφους αυτού, επί του παρόντος έναντι του Βασιλείου του Μαρόκου, και τη δημιουργία ενός κυρίαρχου κράτους των Σαχράουι. Επομένως, το κίνημα αυτό επιδιώκει την ίδρυση ανεξάρτητου κράτους στο πλαίσιο της άσκησης του δικαιώματος αυτοδιάθεσης του λαού του μη αυτόνομου εδάφους της Δυτικής Σαχάρας.

68 Στο μέτρο που το ανωτέρω κίνημα επιδιώκει ακριβώς, με βάση το δικαίωμα αυτοδιάθεσης του λαού της Δυτικής Σαχάρας, να εγκαθιδρύσει κρατική έννομη τάξη για το εν λόγω έδαφος, δεν μπορεί να απαιτείται, προκειμένου να του αναγνωριστεί η ικανότητα διαδίκου ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης, να έχει συσταθεί ως νομικό πρόσωπο σύμφωνα με συγκεκριμένη εθνική έννομη τάξη.

69 Εξάλλου, το Front Polisario είναι ένας από τους νόμιμους συνομιλητές στο πλαίσιο της διαδικασίας που διεξάγεται, ενόψει του καθορισμού του μέλλοντος της Δυτικής Σαχάρας, υπό την αιγίδα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, για το οποίο γίνεται λόγος στη σκέψη 31 της παρούσας απόφασης και του οποίου οι αποφάσεις δεσμεύουν όλα τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα της Ένωσης, τούτο δε παρά το γεγονός ότι ουδέποτε αναγνωρίστηκε στο Front Polisario, από τα Ηνωμένα Έθνη ή από την Ένωση και τα κράτη μέλη της, το καθεστώς του «εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος».

70 Συνεπώς, το Front Polisario, το οποίο συμμετέχει επίσης σε διάφορα διεθνή φόρουμ, ιδίως αφρικανικά, και διατηρεί διμερείς έννομες σχέσεις σε διεθνές επίπεδο, έχει επαρκή νομική υπόσταση ώστε να μπορεί να είναι διάδικος ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης.

71 Όσον αφορά το ζήτημα αν η εν λόγω οντότητα μπορεί νομίμως να εκπροσωπεί τα συμφέροντα του λαού της Δυτικής Σαχάρας, το ζήτημα αυτό αφορά την ενεργητική της νομιμοποίηση στο πλαίσιο άσκησης προσφυγής ακυρώσεως κατά της επίμαχης απόφασης, και όχι την ικανότητά της να είναι διάδικος ενώπιον του δικαστή της Ένωσης.

72 Τέλος, η επιχειρηματολογία σχετικά με τη μη αναγνώριση της νομικής προσωπικότητας του Front Polisario στις έννομες τάξεις των κρατών μελών ή με το γεγονός ότι κανένα δικαστήριο κράτους μέλους δεν έχει αναγνωρίσει την ικανότητά του να είναι διάδικος είναι αλυσιτελής. Πράγματι, όπως επισήμανε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 83 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, παρότι η έννοια του «νομικού προσώπου» του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ προϋποθέτει, κατ' αρχήν, την ύπαρξη νομικής προσωπικότητας, η οποία πρέπει να εξακριβώνεται υπό το πρίσμα του εθνικού δικαίου βάσει του οποίου έχει συσταθεί το σχετικό νομικό πρόσωπο, δεν συμπίπτει κατ' ανάγκην με τις αντίστοιχες έννοιες που απαντούν στις διάφορες έννομες τάξεις των κρατών μελών. Επισημαίνεται επίσης, συναφώς, ότι το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει ότι τρίτο κράτος, ως κράτος με διεθνή νομική προσωπικότητα, πρέπει να θεωρηθεί «νομικό πρόσωπο», κατά την έννοια του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ [πρβλ. απόφαση της 22ας Ιουνίου 2021, Βενεζουέλα κατά Συμβουλίου (Επηρεασμός τρίτου κράτους), C-872/19 P, EU:C:2021:507, σκέψη 53].

73 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, το Γενικό Δικαστήριο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο συνάγοντας το συμπέρασμα ότι το Front Polisario είχε ικανότητα διαδίκου ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης, κατά την έννοια του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

74 Κατά συνέπεια, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως στην υπόθεση C-779/21 P και ο πρώτος λόγος αναιρέσεως στην υπόθεση C-799/21 P πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι.

Επί του δεύτερου και του τρίτου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-779/21 P και του δεύτερου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-799/21 P, με τους οποίους προβάλλεται ότι η επίμαχη απόφαση δεν αφορά άμεσα και ατομικά το Front Polisario

75 Η Επιτροπή, με τον δεύτερο και τον τρίτο λόγο αναιρέσεως στην υπόθεση C-779/21 P, και το Συμβούλιο, με το πρώτο και το δεύτερο σκέλος του δεύτερου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-799/21 P, υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο κακώς έκρινε, στη σκέψη 224 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι η επίμαχη απόφαση αφορά άμεσα το Front Polisario, κατά την έννοια του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, και, στη σκέψη 238 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι η επίμαχη απόφαση το αφορά ατομικά, κατά την έννοια της εν λόγω διάταξης.

Επί του δεύτερου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-779/21 P και του πρώτου σκέλους του δεύτερου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-799/21 P, με τα οποία προβάλλεται ότι η επίμαχη απόφαση δεν αφορά άμεσα το Front Polisario

– *Επιχειρήματα των διαδίκων*

76 Το Συμβούλιο και η Επιτροπή υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο κακώς έκρινε, στη σκέψη 224 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι η επίμαχη απόφαση αφορά άμεσα το Front Polisario.

77 Η Επιτροπή υποστηρίζει ιδίως ότι το Γενικό Δικαστήριο παραβίασε το δίκαιο της Ένωσης καθόσον έκρινε ότι ορισμένα αποτελέσματα της επίμαχης απόφασης και της επίμαχης συμφωνίας πληρούσαν τις προϋποθέσεις για να διαπιστωθεί ότι η επίμαχη απόφαση αφορά άμεσα το Front Polisario, ενώ η επίμαχη συμφωνία, την οποία η εν λόγω απόφαση ενέκρινε εξ ονόματος της Ένωσης, περιορίζεται, μέσω τροποποίησης των κανόνων περί καταγωγής, στο να παράσχει προτιμησιακή πρόσβαση εντός της Ένωσης σε ορισμένα προϊόντα προερχόμενα από τη Δυτική Σαχάρα, μεριμνώντας συγχρόνως για την αναγνώριση του χωριστού καθεστώτος του εδάφους αυτού και αφήνοντας τελείως ανοικτή την έκβαση της διαδικασίας που διεξάγεται στο επίπεδο των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με το εν λόγω μη αυτόνομο έδαφος. Το ανωτέρω θεσμικό όργανο εκτιμά, ως εκ τούτου, ότι οι εισαγωγείς είναι αυτοί που, κατά περίπτωση, μπορούν να επικαλεστούν τα «δικαιώματα» που παρέχει η επίμαχη συμφωνία και να προσβάλουν ενώπιον των δικαστηρίων των κρατών μελών τις αποφάσεις περί εφαρμογής της συμφωνίας από τις τελωνειακές αρχές, σε περίπτωση παραβίασης των εν λόγω δικαιωμάτων. Οι διασαφιστές όμως πρέπει, κατά κανόνα, να είναι εγκατεστημένοι στην Ένωση. Οι παραγωγοί της τρίτης χώρας την οποία αφορά η εν λόγω συμφωνία ενδέχεται, βεβαίως, να επωφεληθούν από ένα ευρύτερο άνοιγμα της ευρωπαϊκής αγοράς, αλλά ένα τέτοιο όφελος συνιστά «οικονομικό» αποτέλεσμα της επίμαχης συμφωνίας. Επομένως, τα αποτελέσματα «εκτός της Ένωσης» δεν είναι νομικής φύσεως και, επίσης, δεν διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης.

78 Κατά την Επιτροπή, η συλλογιστική που ακολουθεί το Γενικό Δικαστήριο για να απορρίψει τα επιχειρήματα των θεσμικών οργάνων αποσκοπεί, στην πραγματικότητα, στο να θεμελιωθεί όχι ότι η επίμαχη απόφαση αφορά άμεσα το Front Polisario, αλλά μάλλον ότι η επίμαχη συμφωνία έχει εφαρμογή στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας και, επομένως, επηρεάζει τον λαό του εδάφους αυτού. Το γεγονός, όμως, ότι οι μαροκινές τελωνειακές αρχές καλούνται να συμμετάσχουν στην εφαρμογή της επίμαχης συμφωνίας όσον αφορά την έκδοση των πιστοποιητικών καταγωγής ή ότι οι εξαγωγείς οφείλουν να τηρούν ορισμένους όρους προκειμένου οι εισαγωγείς να μπορούν να απολαύουν προτιμησιακών δασμών ή ακόμη ότι η συμφωνία αυτή έχει αντίκτυπο στα προϊόντα της Δυτικής Σαχάρας ουδόλως συνεπάγεται ότι η εν λόγω συμφωνία παράγει έννομα αποτελέσματα σε τρίτο έδαφος.

79 Το Συμβούλιο προσθέτει, μεταξύ άλλων, ότι το συμπέρασμα στη σκέψη 171 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, κατά το οποίο, λαμβανομένων υπόψη της φύσης μιας απόφασης περί σύναψης διεθνούς συμφωνίας και των εννόμων αποτελεσμάτων της, η ύπαρξη άμεσων αποτελεσμάτων της επίμαχης απόφασης επί της νομικής κατάστασης του Front Polisario, λόγω του περιεχομένου της επίμαχης συμφωνίας, δεν μπορεί να αποκλειστεί εξαρχής, στηρίζεται σε αιτιολογία που ενέχει πλάνη περί το δίκαιο.

80 Κατά το Συμβούλιο, το Γενικό Δικαστήριο κακώς έκρινε, στις σκέψεις 150 και 162 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι μια απόφαση που αφορά τη σύναψη διεθνούς συμφωνίας αποτελεί συστατικό στοιχείο της συμφωνίας αυτής και παράγει έννομα αποτελέσματα έναντι των

άλλων μερών «καθόσον επισημοποιεί την αποδοχή από την Ένωση των δεσμεύσεων έναντι αυτών». Η επίμαχη απόφαση δεν παράγει έννομα αποτελέσματα εκτός της εσωτερικής έννομης τάξης της Ένωσης. Με την επίμαχη απόφαση, η Ένωση εκφράζει τη συναίνεσή της στην εσωτερική έννομη τάξη της Ένωσης, αντιθέτως προς ό,τι έκρινε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 162 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης.

81 Το Front Polisario θα έπρεπε να έχει προσβάλει ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου την πράξη κοινοποίησης από την Ένωση, η οποία μνημονεύεται ρητώς τόσο στην τελευταία παράγραφο της επίμαχης συμφωνίας όσο και στο άρθρο 2 της επίμαχης απόφασης –τούτο δε εφόσον πληρούνταν όλες οι προϋποθέσεις παραδεκτού. Το Συμβούλιο αμφισβητεί ότι οι προϋποθέσεις αυτές πληρούνται εν προκειμένω.

82 Το Συμβούλιο αμφισβητεί επίσης το συμπέρασμα του Γενικού Δικαστηρίου, στη σκέψη 215 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, κατά το οποίο, στο μέτρο που η σύναψη της επίμαχης συμφωνίας επηρεάζει τον λαό της Δυτικής Σαχάρας και πρέπει να ληφθεί συναφώς η συναίνεσή του, η επίμαχη απόφαση παράγει άμεσα αποτελέσματα επί της νομικής κατάστασης του Front Polisario ως εκπροσώπου του εν λόγω λαού.

83 Η Γαλλική Δημοκρατία φρονεί ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε αρχικά σε πλάνη περί το δίκαιο όσον αφορά τα έννομα αποτελέσματα απόφασης του Συμβουλίου περί σύναψης διεθνούς συμφωνίας. Υπογραμμίζει, όπως και το Συμβούλιο, ότι, μολονότι το διατυπούμενο στη σκέψη 150 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης συμπέρασμα κατά το οποίο μια απόφαση που αφορά τη σύναψη διεθνούς συμφωνίας συγκεκριμενοποιεί τη συναίνεση της Ένωσης να δεσμεύεται από τη συμφωνία αυτή είναι ορθό εντός της έννομης τάξης της Ένωσης, εντούτοις μόνον η κοινοποίηση της ολοκλήρωσης των εσωτερικών διαδικασιών προς το ενδιαφερόμενο μέρος εκφράζει, σε διεθνές επίπεδο, τη συναίνεση δέσμευσης από μια συμφωνία. Εξάλλου, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε περαιτέρω σε πλάνη περί το δίκαιο καθόσον εκτίμησε ότι η νομική κατάσταση του Front Polisario μεταβάλλεται άμεσα από την ίδια την επίμαχη συμφωνία.

84 Ομοίως, η Comader υποστηρίζει, πρώτον, τα επιχειρήματα του Συμβουλίου όσον αφορά την πλάνη περί το δίκαιο στην οποία φέρεται να υπέπεσε το Γενικό Δικαστήριο στις σκέψεις 149 έως 159 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, δεδομένου ότι η απόφαση περί σύναψης συνθήκης δεν συνεπάγεται την έναρξη ισχύος της συνθήκης. Εξάλλου, κατά την άποψή της, η αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας δεν προορίζεται να επεκτείνει τα δικαιώματα προσφυγής ενός μη Ευρωπαίου προσφεύγοντος για την προάσπιση συλλογικών δικαιωμάτων που απορρέουν από το διεθνές δίκαιο. Δεύτερον, κρίνοντας, στη σκέψη 215 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι η επίμαχη απόφαση αφορά «άμεσα» το Front Polisario, το Γενικό Δικαστήριο συγχέει το Front Polisario με τον λαό της Δυτικής Σαχάρας.

85 Το Front Polisario αντικρούει την επιχειρηματολογία αυτή.

– *Εκτίμηση του Δικαστηρίου*

86 Όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 63 της παρούσας απόφασης, κατά το τέταρτο εδάφιο του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο μπορεί, υπό τις προϋποθέσεις του πρώτου και του δεύτερου εδαφίου του άρθρου αυτού, να ασκεί προσφυγή κατά των πράξεων των οποίων είναι αποδέκτης ή που το αφορούν άμεσα και ατομικά, καθώς και κατά των κανονιστικών πράξεων οι οποίες το αφορούν άμεσα και για την εφαρμογή των οποίων δεν απαιτούνται εκτελεστικά μέτρα.

87 Όπως υπενθύμισε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 144 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, κατά πάγια νομολογία, η προϋπόθεση ότι η απόφαση που προσβάλλεται με προσφυγή πρέπει να αφορά άμεσα το προσφεύγον φυσικό ή νομικό πρόσωπο απαιτεί να συντρέχουν σωρευτικώς δύο όροι, δηλαδή, αφενός, το προσβαλλόμενο μέτρο να παράγει άμεσα αποτελέσματα επί της νομικής κατάστασης του προσώπου αυτού και, αφετέρου, να μην καταλείπει καμιά εξουσία εκτιμήσεως στους αποδέκτες του μέτρου που είναι επιφορτισμένοι με την εφαρμογή του, δεδομένου ότι η εφαρμογή αυτή έχει καθαρά αυτόματο χαρακτήρα και απορρέει αποκλειστικά από την κανονιστική ρύθμιση της Ένωσης, χωρίς εφαρμογή άλλων παρεμβαλλόμενων κανόνων (πρβλ. αποφάσεις της 6ης Νοεμβρίου 2018, Scuola Elementare Maria Montessori κατά Επιτροπής, Επιτροπή κατά Scuola Elementare Maria Montessori και Επιτροπή κατά Ferracci, C-622/16 P έως C-624/16 P, EU:C:2018:873, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 12ης Ιουλίου 2022, Nord Stream 2 κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, C-348/20 P, EU:C:2022:548, σκέψη 43 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

88 Εν προκειμένω, με την προσφυγή ακυρώσεως που άσκησε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, το Front Polisario αποσκοπούσε στην προστασία του δικαιώματος αυτοδιάθεσης του λαού της Δυτικής Σαχάρας, το οποίο είχε ήδη αναγνωριστεί από το Δικαστήριο στις σκέψεις 88, 91 και 105 της απόφασης της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-104/16 P, EU:C:2016:973). Το ζήτημα αν η επίμαχη απόφαση αφορά άμεσα το Front Polisario, κατά την έννοια της νομολογίας που υπομνήσθηκε στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας απόφασης, πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα των αποτελεσμάτων της επίμαχης απόφασης και, ως εκ τούτου, της επίμαχης συμφωνίας επί της νομικής κατάστασης του λαού αυτού, ο οποίος εκπροσωπείται στο πλαίσιο των υπό κρίση υποθέσεων από το Front Polisario.

89 Συγκεκριμένα, μολονότι δεν έχει αναγνωριστεί επισήμως ως αποκλειστικός εκπρόσωπος του λαού της Δυτικής Σαχάρας, το Front Polisario είναι, σύμφωνα με τα ψηφίσματα των ανωτάτων οργάνων των Ηνωμένων Εθνών, συμπεριλαμβανομένων των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών που μνημονεύονται στη σκέψη 31 της παρούσας απόφασης, προνομιούχος συνομιλητής στο πλαίσιο της διαδικασίας που διεξάγεται υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών, ενόψει του καθορισμού του μελλοντικού καθεστώτος της Δυτικής Σαχάρας. Συμμετέχει επίσης σε άλλα διεθνή φόρουμ προκειμένου να υπερασπιστεί το δικαίωμα αυτοδιάθεσης του εν λόγω λαού.

90 Από τις ιδιαίτερες αυτές περιστάσεις μπορεί να συναχθεί ότι το Front Polisario δύναται να αμφισβητήσει ενώπιον του δικαστή της Ένωσης τη νομιμότητα πράξης της Ένωσης η οποία παράγει άμεσα αποτελέσματα επί της νομικής κατάστασης του λαού της Δυτικής Σαχάρας, ως λαού που απολαύει του δικαιώματος αυτοδιάθεσης, όταν η εν λόγω πράξη αφορά ατομικά τον λαό αυτόν ή, εφόσον πρόκειται για κανονιστική πράξη, δεν απαιτούνται εκτελεστικά μέτρα για την εφαρμογή της.

91 Υπό τις περιστάσεις αυτές, η προϋπόθεση του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ κατά την οποία η απόφαση που προσβάλλεται με προσφυγή πρέπει να αφορά άμεσα το προσφεύγον φυσικό ή νομικό πρόσωπο πρέπει να εκτιμηθεί, λαμβανομένων υπόψη του άρθρου 73 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και της αρχής της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, σε σχέση με τη νομική κατάσταση του λαού της Δυτικής Σαχάρας, ο οποίος εκπροσωπείται στο πλαίσιο των υπό κρίση υποθέσεων από το Front Polisario.

92 Εν προκειμένω, η επίμαχη απόφαση και, κατ' επέκταση, η επίμαχη συμφωνία πληρούν, λόγω του αντικτύπου που έχουν στο δικαίωμα αυτοδιάθεσης του λαού της Δυτικής Σαχάρας, τους όρους που υπομνήσθηκαν στη σκέψη 87 της παρούσας απόφασης (πρβλ. απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Συμβούλιο κατά Front Polisario, C-104/16 P, EU:C:2016:973, σκέψη 106).

93 Πράγματι, αφενός, όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, η γενική εισαγγελέας στο σημείο 75 των προτάσεών της, η επίμαχη απόφαση έχει ως αντικείμενο τη σύναψη διεθνούς συμφωνίας η οποία προβλέπεται να έχει εφαρμογή στο μεγαλύτερο μέρος ενός εδάφους ως προς το οποίο ο λαός της Δυτικής Σαχάρας έχει δικαίωμα αυτοδιάθεσης. Επομένως, επηρεάζει κατ' ανάγκην τα δικαιώματα που διαθέτει ο λαός αυτός σε σχέση με το εν λόγω έδαφος, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος εκμετάλλευσης του φυσικού του πλούτου το οποίο απορρέει από το άρθρο 73 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και από την αρχή του εθιμικού διεθνούς δικαίου περί διαρκούς κυριαρχίας επί των φυσικών πόρων [πρβλ. απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου της 19ης Δεκεμβρίου 2005, υπόθεση των Ενόπλων δραστηριοτήτων στο έδαφος του Κονγκό (Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό κατά Ουγκάντας), Recueil 2005, σ. 168, σκέψη 244].

94 Ειδικότερα, μολονότι η Ένωση δεν αναγνωρίζει, με την επίμαχη συμφωνία, τις αξιώσεις του Βασιλείου του Μαρόκου ως προς την κυριαρχία επί του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας, εντούτοις η συμφωνία αυτή αναγνωρίζει ότι έχουν έννομα αποτελέσματα, στο δίκαιο της Ένωσης, πράξεις που διενεργούνται στο εν λόγω μη αυτόνομο έδαφος από τις αρμόδιες αρχές του Βασιλείου του Μαρόκου, ιδίως από τις τελωνειακές αρχές, όπως είναι οι πράξεις που αφορούν τη χορήγηση πιστοποιητικών καταγωγής για τα προϊόντα καταγωγής Δυτικής Σαχάρας.

95 Συναφώς, πρέπει να απορριφθεί το επιχείρημα της Επιτροπής κατά το οποίο το γεγονός ότι η επίμαχη συμφωνία έχει αντίκτυπο στα προϊόντα καταγωγής Δυτικής Σαχάρας δεν συνεπάγεται, κατά νόμον, «εφαρμογή της επίμαχης συμφωνίας στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας». Πράγματι, η εφαρμογή της συμφωνίας αυτής προϋποθέτει την παρουσία των μαροκινών αρχών στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας και την εκ μέρους τους άσκηση διοικητικών καθηκόντων στο εν λόγω έδαφος, με σκοπό την έκδοση ορισμένων πράξεων που προβλέπονται από τη συμφωνία. Επομένως, αναγνωρίζοντας ότι τέτοιες πράξεις των μαροκινών αρχών έχουν έννομα αποτελέσματα στο δίκαιο της Ένωσης, η επίμαχη απόφαση παράγει άμεσα αποτελέσματα επί της νομικής κατάστασης του λαού της Δυτικής Σαχάρας, ως λαού που απολαύει του δικαιώματος αυτοδιάθεσης, ανεξαρτήτως του αν, κατά το διεθνές δίκαιο, η επίμαχη συμφωνία μπορεί ή όχι να αντιταχθεί στον εν λόγω λαό λαμβανομένης υπόψη της αρχής του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών.

96 Αφετέρου, μετά την έναρξη ισχύος της επίμαχης συμφωνίας, η υποχρέωση παροχής προτιμησιακής μεταχείρισης στα προϊόντα καταγωγής Δυτικής Σαχάρας τα οποία πιστοποιούνται ως τέτοια από τις μαροκινές τελωνειακές αρχές δεσμεύει την Ένωση, χωρίς να απαιτείται η έκδοση κάποιας πρόσθετης πράξης, πέραν της επίμαχης απόφασης, η οποία θα προϋπέθετε εξουσία εκτιμήσεως των αρχών που είναι επιφορτισμένες με την εφαρμογή της εν λόγω συμφωνίας, δεδομένου ότι η εφαρμογή της έχει, κατά το μέτρο αυτό, καθαρά αυτόματο χαρακτήρα.

97 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να απορριφθεί η επιχειρηματολογία του Συμβουλίου και της Γαλλικής Δημοκρατίας η οποία βάλλει κατά των σκέψεων 150 και 162 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης και κατά την οποία η προσφυγή του Front Polisario ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου δεν θα έπρεπε να στρέφεται κατά της απόφασης περί σύναψης της επίμαχης συμφωνίας, αλλά κατά της πράξης με την οποία η Ένωση κοινοποίησε στο Βασίλειο του Μαρόκου την εκ μέρους της έγκριση της εν λόγω συμφωνίας.

98 Πράγματι, η απόφαση σχετικά με τη σύναψη διεθνούς συμφωνίας συνιστά οριστική πράξη στην εσωτερική έννομη τάξη της Ένωσης, η οποία εκφράζει τη βούληση της Ένωσης να δεσμεύεται από την εν λόγω συμφωνία [πρβλ. γνωμοδότηση 2/00 (Πρωτόκολλο της Καρθαγένης περί προλήψεως των κινδύνων που απορρέουν από τη βιοτεχνολογία), της 6ης Δεκεμβρίου 2001, EU:C:2001:664, σκέψη 5]. Η απόφαση αυτή συνιστά, κατά πάγια νομολογία η οποία υπομνήσθηκε στη σκέψη 135 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, πράξη δεκτική προσφυγής, δεδομένου ότι το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να ακυρώσει διεθνή συμφωνία (πρβλ. απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Western Sahara Campaign UK, C-266/16, EU:C:2018:118, σκέψεις 45 έως 51). Αντιθέτως, η κοινοποίηση της έγκρισης μιας τέτοιας συμφωνίας στο άλλο συμβαλλόμενο μέρος συνιστά εκτελεστικό μέτρο το οποίο, κατ' αρχήν, πρέπει να θεωρηθεί ως πράξη που δεν είναι δεκτική προσφυγής.

99 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, το Γενικό Δικαστήριο ορθώς έκρινε, στη σκέψη 224 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι η επίμαχη απόφαση αφορά άμεσα το Front Polisario.

100 Κατά συνέπεια, ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως στην υπόθεση C-779/21 P και το πρώτο σκέλος του δεύτερου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-799/21 P πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμα.

Επί του τρίτου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-779/21 P και του δεύτερου σκέλους του δεύτερου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-799/21 P, με τα οποία προβάλλεται ότι η επίμαχη απόφαση δεν αφορά ατομικά το Front Polisario

– *Επιχειρήματα των διαδίκων*

101 Το Συμβούλιο και η Επιτροπή, όπως και η Γαλλική Δημοκρατία και η Comader, εκτιμούν ότι το Γενικό Δικαστήριο κακώς έκρινε, στη σκέψη 238 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι η επίμαχη απόφαση αφορά ατομικά το Front Polisario.

102 Η Επιτροπή επισημαίνει ιδίως ότι, στη σκέψη 230 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, το Γενικό Δικαστήριο απλώς παραπέμπει στις εκτιμήσεις σχετικά με την προϋπόθεση που άπτεται του ζητήματος αν η επίμαχη απόφαση αφορά άμεσα το Front Polisario, οι οποίες, όπως υποστήριξε η Επιτροπή στο πλαίσιο του δεύτερου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-779/21 P, ενέχουν πλάνη περί το δίκαιο. Ομοίως, το Συμβούλιο υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε επίσης σε πλάνη περί το δίκαιο ως προς το συμπέρασμα ότι η επίμαχη απόφαση αφορά ατομικά το Front Polisario.

103 Εξάλλου, τόσο το Συμβούλιο όσο και η Επιτροπή βάλλουν κατά του ότι το Γενικό Δικαστήριο, στη σκέψη 235 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, δεν δέχθηκε ότι ασκεί επιρροή η απόφαση της 10ης Απριλίου 2003, Επιτροπή κατά Nederlandse Antillen (C-142/00 P, EU:C:2003:217), με την οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι το γενικό συμφέρον που μια υπερπόντια χώρα ή έδαφος (ΥΧΕ), ως αρμόδια οντότητα για τα ζητήματα οικονομικής και κοινωνικής φύσεως στο έδαφός της, μπορεί να έχει σχετικά με την επίτευξη ευνοϊκού αποτελέσματος για την οικονομική ευημερία της δεν αρκεί από μόνο του για να θεωρηθεί ότι η επίμαχη πράξη την αφορά ατομικά, κατά την έννοια του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

104 Η Επιτροπή υπογραμμίζει συναφώς ότι η διαφοροποίηση στην οποία προέβη το Γενικό Δικαστήριο, στις σκέψεις 234 και 235 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, μεταξύ της κατάστασης την οποία αφορούσε η απόφαση της 10ης Απριλίου 2003, Επιτροπή κατά Nederlandse Antillen (C-142/00 P, EU:C:2003:217), και της επίμαχης εν προκειμένω κατάστασης

είναι τεχνητή και νομικώς εσφαλμένη, δεδομένου ότι το επίμαχο στην απόφαση εκείνη μέτρο αφορούσε μόνον τις ΥΧΕ, ορισμένες από τις οποίες είναι ή ήταν μη αυτόνομα εδάφη. Δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι η Κυβέρνηση των Ολλανδικών Αντιλλών δεν δύναται να προσβάλει παραδεκτώς μια πράξη της Ένωσης που αφορά οικονομικά το έδαφός της, ενώ το Front Polisario έχει τη δυνατότητα αυτήν, εκτός αν θεωρηθεί ότι τα κινήματα που επιδιώκουν την ανεξαρτησία ενός εδάφους ή έρχονται σε σύγκρουση με ένα κράτος διαθέτουν περισσότερες εγγυήσεις απ' ό,τι οι περιφερειακές κυβερνήσεις.

105 Το Συμβούλιο εκτιμά, με τη σειρά του, ότι το σκεπτικό που ανέπτυξε το Γενικό Δικαστήριο δεν απαντά στο επιχείρημά του που αντλούνταν από την απόφαση της 10ης Απριλίου 2003, Επιτροπή κατά Nederlandse Antillen (C-142/00 P, EU:C:2003:217), υπενθυμίζοντας ότι είχε υποστηρίξει, με το υπόμνημα ανταπαντήσεώς του ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, ότι από την απόφαση εκείνη προέκυπτε ότι, ακόμη και αν υπετίθετο ότι το Front Polisario είναι οντότητα αρμόδια για τα οικονομικά ζητήματα που αφορούν τη Δυτική Σαχάρα –όπερ δεν ισχύει–, η ιδιότητα αυτή δεν θα αρκούσε για να θεωρηθεί ότι η επίμαχη συμφωνία το αφορά ατομικά.

106 Το Front Polisario αντικρούει την επιχειρηματολογία αυτή.

– *Εκτίμηση του Δικαστηρίου*

107 Κατά πάγια νομολογία, πρόσωπα που δεν είναι αποδέκτες μιας απόφασης δεν μπορούν να ισχυριστούν ότι αυτή τα αφορά ατομικά, κατά την έννοια του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, παρά μόνον αν η πράξη της οποίας ζητείται η ακύρωση τα θίγει λόγω ορισμένων ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους ή λόγω μιας πραγματικής κατάστασης η οποία τα διακρίνει έναντι κάθε άλλου προσώπου και, ως εκ τούτου, τα εξατομικεύει κατά τρόπον ανάλογο προς αυτόν του αποδέκτη (απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2018, Internacional de Productos Metálicos κατά Επιτροπής, C-145/17 P, EU:C:2018:839, σκέψη 34 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

108 Λαμβανομένων υπόψη των εκτιμήσεων που διατυπώθηκαν στις σκέψεις 88 έως 92 της παρούσας απόφασης, διαπιστώνεται ότι η επίμαχη απόφαση αφορά ατομικά τον λαό της Δυτικής Σαχάρας, ο οποίος εκπροσωπείται στις υπό κρίση υποθέσεις από το Front Polisario, στο μέτρο που η ρητή υπαγωγή του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας στο πεδίο εφαρμογής της επίμαχης συμφωνίας, η οποία δεσμεύει την Ένωση βάσει της επίμαχης απόφασης, μεταβάλλει τη νομική κατάσταση του λαού αυτού λόγω της ιδιότητάς του ως λαού που απολαύει του δικαιώματος αυτοδιάθεσης σε σχέση με το ανωτέρω έδαφος. Πράγματι, η ιδιότητα αυτή τον διακρίνει έναντι κάθε άλλου προσώπου ή οντότητας, περιλαμβανομένου και κάθε άλλου υποκειμένου του διεθνούς δικαίου.

109 Η επιχειρηματολογία της Επιτροπής και του Συμβουλίου σχετικά με την απόφαση της 10ης Απριλίου 2003, Επιτροπή κατά Nederlandse Antillen (C-142/00 P, EU:C:2003:217), με την οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι το γενικό συμφέρον που μια ΥΧΕ, ως αρμόδια οντότητα για τα ζητήματα οικονομικής και κοινωνικής φύσεως στο έδαφός της, μπορεί να έχει σχετικά με την επίτευξη ευνοϊκού αποτελέσματος για την οικονομική ευημερία της δεν αρκεί από μόνο του για να θεωρηθεί ότι η επίμαχη πράξη την αφορά, κατά την έννοια του άρθρου 173, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ), πρέπει να απορριφθεί. Τούτο διότι το Γενικό Δικαστήριο στήριξε την εκτίμηση ότι η επίμαχη απόφαση και, κατ' επέκταση, η επίμαχη συμφωνία αφορούν ατομικά το Front Polisario όχι στα οικονομικά αποτελέσματα της συμφωνίας, αλλά μάλλον στο γεγονός ότι η οργάνωση αυτή εκπροσωπεί τον λαό της Δυτικής Σαχάρας ως λαό που απολαύει του δικαιώματος αυτοδιάθεσης σε σχέση με το εν λόγω έδαφος.

110 Κατά συνέπεια, ο τρίτος λόγος αναιρέσεως στην υπόθεση C-779/21 P πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος. Ομοίως, το δεύτερο σκέλος του δεύτερου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-799/21 P πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμο και, επομένως, ο λόγος αυτός πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

Επί του τέταρτου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-779/21 P και του τέταρτου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-799/21 P, οι οποίοι αφορούν πλάνη περί το δίκαιο ως προς την έκταση του δικαστικού ελέγχου και τη συναίνεση του λαού της Δυτικής Σαχάρας στην επίμαχη συμφωνία

Επιχειρήματα των διαδίκων

111 Με τον τέταρτο λόγο των αντίστοιχων αιτήσεων αναιρέσεως, το Συμβούλιο και η Επιτροπή προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι υπέπεσε σε πολλαπλή πλάνη περί το δίκαιο η οποία σχετίζεται με εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του διεθνούς δικαίου, με την έκταση του περιθωρίου εκτιμήσεως του Συμβουλίου στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων, ιδίως όσον αφορά την απαίτηση συναίνεσης του λαού της Δυτικής Σαχάρας εν προκειμένω, και με παραβίαση της αρχής της μη αλλοίωσης των πράξεων, παραμόρφωση της επιχειρηματολογίας του Συμβουλίου και παράβαση του άρθρου 36 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε συνδυασμό με το άρθρο 53, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού αυτού.

112 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, στις σκέψεις 307 έως 392 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, το Γενικό Δικαστήριο προσέδωσε, κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, απόλυτη και απεριόριστη ισχύ στην αρχή του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών, σε συνδυασμό με το δικαίωμα αυτοδιάθεσης, ερμηνεύοντας εσφαλμένως την απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-104/16 P, EU:C:2016:973), και μη λαμβάνοντας υπόψη τη νομολογία σχετικά με το περιθώριο εκτιμήσεως που διαθέτει το Συμβούλιο στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων, ιδίως όσον αφορά το εθιμικό διεθνές δίκαιο.

113 Κατά την Επιτροπή, η πολλαπλή αυτή πλάνη διαρθρώνεται γύρω από τέσσερις κύριες αιτιάσεις, ήτοι, πρώτον, πλάνη περί το δίκαιο ως προς την έκταση του δικαστικού ελέγχου, το περιθώριο εκτιμήσεως των θεσμικών οργάνων και την ανάγκη θεμελίωσης της ύπαρξης πρόδηλης πλάνης προκειμένου να διαπιστωθεί το ανίσχυρο της επίμαχης απόφασης λόγω της προβαλλόμενης ασυμβατότητάς της προς τους κανόνες του διεθνούς δικαίου, δεύτερον, πλάνη περί το δίκαιο λόγω του ότι, στο συγκεκριμένο πλαίσιο της υπόθεσης, δεν υφίσταται απαίτηση συναίνεσης του λαού της Δυτικής Σαχάρας, τρίτον, ακόμη και αν υποτεθεί ότι η συναίνεση του λαού της Δυτικής Σαχάρας είναι αναγκαία για να επιβεβαιωθεί το κύρος της επίμαχης απόφασης, πλάνη περί το δίκαιο καθόσον η έννοια της «συναίνεσης» που χρησιμοποίησε το Γενικό Δικαστήριο είναι υπερβολικά στενή και, τέταρτον, πλάνη περί το δίκαιο λόγω του προσδιορισμού του Front Polisario ως οντότητας η οποία πρέπει να εκφράσει τέτοια συναίνεση, λαμβανομένων υπόψη του καθεστώτος του και της περιορισμένης εξουσίας του προς εκπροσώπηση. Η Επιτροπή υποστηρίζει, στο πλαίσιο των τεσσάρων αυτών αιτιάσεων, ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν προσδιόρισε ορθώς το εθιμικό διεθνές δίκαιο, μολονότι όφειλε να το πράξει στο πλαίσιο της υπό κρίση υπόθεσης.

114 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι κάθε απόφαση περί σύναψης συμφωνίας με τρίτη χώρα προϋποθέτει ότι εκτιμώνται, τηρουμένων των αρχών και των σκοπών της εξωτερικής δράσης που εξαγγέλλονται στο άρθρο 21 ΣΕΕ, τα συμφέροντα της Ένωσης στο πλαίσιο των σχέσεων με την οικεία τρίτη χώρα και ότι γίνεται στάθμιση μεταξύ των αντικρουόμενων συμφερόντων που

συνδέονται με τις σχέσεις αυτές. Το Συμβούλιο διαθέτει ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως για να σταθμίσει τον σκοπό της προαγωγής της οικουμενικότητας και του αδιαιρέτου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με τους λοιπούς σκοπούς στους οποίους στηρίζεται η δράση της Ένωσης στη διεθνή σκηνή και με τα λοιπά συμφέροντα της Ένωσης. Ο σχετικός δικαστικός έλεγχος πρέπει κατ' ανάγκην να περιορίζεται στο ζήτημα αν τα θεσμικά όργανα της Ένωσης, εκδίδοντας την επίμαχη πράξη, υπέπεσαν σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως όσον αφορά τις προϋποθέσεις εφαρμογής των αρχών αυτών.

115 Το Γενικό Δικαστήριο, όμως, εκμηδένισε το περιθώριο εκτιμήσεως του Συμβουλίου αποδίδοντας απόλυτη αξία στην προϋπόθεση της ρητής συναίνεσης του Front Polisario, του οποίου η βάση στο δημόσιο διεθνές δίκαιο δεν έχει θεμελιωθεί. Παρέβλεψε το εύρος και την ποικιλομορφία των σκοπών που πρέπει να λάβει υπόψη το Συμβούλιο στο πλαίσιο του άρθρου 21 ΣΕΕ, καθόσον, στις σκέψεις 277 και 278 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, έκανε αναφορά μόνο στην παράγραφο 1 του εν λόγω άρθρου, και όχι στην παράγραφο 2. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το Γενικό Δικαστήριο υπερέβη τα όρια του δικαστικού του ελέγχου.

116 Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο ερμήνευσε εσφαλμένως τις συνέπειες που πρέπει να συναχθούν από την απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-104/16 P, EU:C:2016:973). Από το δικαίωμα αυτοδιάθεσης της Δυτικής Σαχάρας, το οποίο επιβεβαιώθηκε με την ανωτέρω απόφαση, δεν μπορεί να συναχθεί απαίτηση ρητής συναίνεσης του λαού του εδάφους αυτού αποκλειστικά μέσω του Front Polisario προκειμένου μια διεθνής συμφωνία που χορηγεί δασμολογικές προτιμήσεις στα προερχόμενα από το ως άνω έδαφος προϊόντα, συναφθείσα από την Ένωση με κράτος το οποίο ενεργεί στο εν λόγω έδαφος ως διοικούσα αρχή και έχει αρμοδιότητα προς τούτο, να μπορεί να καλύπτει ένα τέτοιο έδαφος.

117 Η έννοια του «λαού» και η έννοια της «συναίνεσης» εν προκειμένω πρέπει να λαμβάνουν υπόψη το νομικό και πραγματικό πλαίσιο της έκδοσης της επίμαχης απόφασης και της σύναψης της επίμαχης συμφωνίας, από το οποίο προκύπτει ότι η τελικώς επιλεγείσα λύση είναι σύμφωνη με το σύνολο των εφαρμοστέων κανόνων διεθνούς δικαίου, ιδίως δε με το άρθρο 73 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, το οποίο αποσκοπεί στην προαγωγή της ευημερίας των κατοίκων των μη αυτόνομων εδαφών, καθώς και με το άρθρο 21, παράγραφος 2, στοιχεία δ′ και ε′, ΣΕΕ. Μολονότι οι σκέψεις 311 και 312 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης επιβεβαιώνουν ότι το εφαρμοστέο στα μη αυτόνομα εδάφη δίκαιο παραμένει μέχρι σήμερα απροσδιόριστο από ορισμένες απόψεις, η Επιτροπή επισημαίνει ότι εν συνεχεία, στις σκέψεις 313 έως 390 της απόφασης αυτής, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πολλαπλή πλάνη, η οποία συνοψίζεται στις σκέψεις 112, 113, 115 και 116 της παρούσας απόφασης.

118 Το Συμβούλιο υποστηρίζει ότι, αντιθέτως προς όσα έκρινε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 391 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, οι διαβουλεύσεις που διεξήγαγαν οι μαροκινές αρχές, αφενός, και η Επιτροπή και η ΕΥΕΔ, αφετέρου, κατέστησαν δυνατή την εξασφάλιση της συναίνεσης του λαού της Δυτικής Σαχάρας. Εκτιμά ότι η σκέψη αυτή, καθώς και οι σκέψεις 307 έως 390 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, στις οποίες στηρίζεται το συμπέρασμα που διατυπώνεται στην εν λόγω σκέψη 391, ενέχουν πλάνη περί το δίκαιο, δεδομένου ότι το Γενικό Δικαστήριο έσφαλε ως προς το περιεχόμενο της έννοιας της «συναίνεσης» του λαού ενός μη αυτόνομου εδάφους, ή ακόμη και ως προς την ανάγκη εξασφάλισης της συναίνεσης αυτής, και ότι, εξάλλου, παραβίασε την αρχή της μη αλλοίωσης των εγγράφων του Συμβουλίου ή παραμόρφωσε την επιχειρηματολογία που αυτό προέβαλε. Το Γενικό Δικαστήριο παρέβη επίσης την υποχρέωση αιτιολόγησης που υπέχει.

119 Το Front Polisario ζητεί την απόρριψη των λόγων αυτών.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

– *Προκαταρκτικές παρατηρήσεις*

120 Όπως προκύπτει από τη σκέψη 251 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, το Front Polisario υποστήριξε, στο πλαίσιο του τρίτου λόγου ακυρώσεως που προέβαλε με την προσφυγή του ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, ότι, συνάπτοντας με το Βασίλειο του Μαρόκου διεθνή συμφωνία ρητώς εφαρμοστέα στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας χωρίς τη συναίνεσή του, το Συμβούλιο παρέβη την υποχρέωσή του να εκτελεί τις αποφάσεις του Δικαστηρίου, η οποία απορρέει από το άρθρο 266 ΣΛΕΕ. Συγκεκριμένα, κατά το Front Polisario, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η έμμεση υπαγωγή του εν λόγω εδάφους στο πεδίο εφαρμογής των συμφωνιών που συνάπτονται μεταξύ της Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου είναι, δυνάμει της αρχής της αυτοδιάθεσης και της αρχής του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών, νομικώς αδύνατη. Επομένως, αποκλείεται κατά μείζονα λόγο η ρητή εφαρμογή των ως άνω συμφωνιών στο εν λόγω έδαφος. Το Front Polisario υποστήριξε, ειδικότερα, ότι η σύναψη της επίμαχης συμφωνίας αντιβαίνει στη νομολογία καθόσον δεν σέβεται το χωριστό και διακριτό καθεστώς της Δυτικής Σαχάρας και την απαίτηση συναίνεσης του λαού του εν λόγω εδάφους.

121 Όπως διαπίστωσε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 298 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ο ως άνω λόγος ακυρώσεως περιελάμβανε, κατ' ουσίαν, τρία σκέλη, εκ των οποίων το πρώτο αφορούσε την αδυναμία της Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου να συνάψουν συμφωνία εφαρμοστέα στη Δυτική Σαχάρα, το δεύτερο την παράβαση του χωριστού και διακριτού καθεστώτος του εδάφους αυτού, κατά παραβίαση της αρχής της αυτοδιάθεσης, και το τρίτο την παράβαση της απαίτησης συναίνεσης του λαού του εν λόγω εδάφους, ως τρίτου στην επίμαχη συμφωνία, κατά την έννοια της αρχής του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών.

122 Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε το πρώτο σκέλος του τρίτου λόγου ακυρώσεως, αλλά έκανε δεκτό το τρίτο σκέλος του λόγου αυτού. Έκρινε, επομένως, ότι η επίμαχη απόφαση έπρεπε να ακυρωθεί, χωρίς να χρειάζεται να εξεταστούν το δεύτερο σκέλος του συγκεκριμένου λόγου ακυρώσεως και οι λοιποί λόγοι ακυρώσεως που προβλήθηκαν με την προσφυγή.

123 Το Γενικό Δικαστήριο συνόψισε ως εξής, στη σκέψη 391 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, τη συλλογιστική του επί του τρίτου σκέλους του τρίτου λόγου ακυρώσεως που προέβαλε το Front Polisario με την προσφυγή του:

«[…] εκδίδοντας την [επίμαχη] απόφαση, το Συμβούλιο δεν έλαβε επαρκώς υπόψη όλα τα κρίσιμα στοιχεία σχετικά με την κατάσταση στη Δυτική Σαχάρα και […] κακώς θεώρησε ότι διέθετε εξουσία εκτίμησης για να αποφασίσει αν έπρεπε να συμμορφωθεί με την απαίτηση κατά την οποία ο λαός του εν λόγω εδάφους έπρεπε να εκφράσει τη συναίνεσή του στην εφαρμογή της επίμαχης συμφωνίας σε αυτό, ως τρίτος σε σχέση με τη συμφωνία, βάσει της ερμηνείας από το Δικαστήριο της αρχής του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών σε συνδυασμό με την αρχή της αυτοδιάθεσης. Ειδικότερα, πρώτον, κακώς το Συμβούλιο και η Επιτροπή θεώρησαν ότι η επικρατούσα κατάσταση στο εν λόγω έδαφος δεν καθιστούσε δυνατή τη διασφάλιση της ύπαρξης της εν λόγω συναίνεσης, ιδίως, μέσω του [Front Polisario]. Δεύτερον, θεωρώντας ότι οι διαβουλεύσεις που διεξήγαγαν η Επιτροπή και η ΕΥΕΔ, οι οποίες δεν είχαν ως αντικείμενο την εξασφάλιση της εν λόγω συναίνεσης και δεν απευθύνονταν σε "αντιπροσωπευτικά όργανα" του εν λόγω λαού, είχαν καταστήσει δυνατή τη συμμόρφωση με την αρχή του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών όπως ερμηνεύθηκε από το Δικαστήριο στη σκέψη 106 της απόφασης [της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-104/16 P, EU:C:2016:973)], το Συμβούλιο έσφαλε όσον αφορά το περιεχόμενο τόσο των εν λόγω

διαβουλεύσεων όσο και της απαίτησης που διατυπώνεται στην προμνησθείσα σκέψη. Τρίτον, κακώς το Συμβούλιο θεώρησε ότι μπορούσε να στηριχθεί στην επιστολή της 29ης Ιανουαρίου 2002 του [νομικού συμβούλου, αναπληρωτή γενικού γραμματέα αρμόδιου για νομικά ζητήματα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (στο εξής: επιστολή της 29ης Ιανουαρίου 2002 του νομικού συμβούλου του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών)] ώστε να υποκαταστήσει την εν λόγω απαίτηση με τα κριτήρια που ενδεχομένως διατυπώνονται στην εν λόγω επιστολή.»

124 Πρέπει να εξεταστούν, κατ' αρχάς, οι αιτιάσεις των αναιρεσειόντων οι οποίες αφορούν τη συναίνεση του λαού της Δυτικής Σαχάρας μέσω διαβουλεύσεων με τους εκπροσώπους των πληθυσμών της Δυτικής Σαχάρας καθώς και την έκταση του δικαστικού ελέγχου της επίμαχης απόφασης και, κατ' επέκταση, της επίμαχης συμφωνίας όσον αφορά την εν λόγω συναίνεση, συμπεριλαμβανομένης της επιχειρηματολογίας τους σχετικά με το περιεχόμενο της επιστολής της 29ης Ιανουαρίου 2002 του νομικού συμβούλου του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Εν συνεχεία, πρέπει να εξεταστούν οι αιτιάσεις τους σχετικά με την αναγκαιότητα μιας τέτοιας συναίνεσης και τον προσδιορισμό του Front Polisario ως οντότητας στην οποία απόκειται να εκφράσει τη συναίνεση αυτήν.

– Επί των αιτιάσεων που αφορούν τη συναίνεση του λαού της Δυτικής Σαχάρας μέσω διαβουλεύσεων με τους εκπροσώπους των πληθυσμών της Δυτικής Σαχάρας και την έκταση του δικαστικού ελέγχου της επίμαχης απόφασης

125 Υπενθυμίζεται ότι, στη σκέψη 106 της απόφασης της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-104/16 P, EU:C:2016:973), το Δικαστήριο επισήμανε, στο πλαίσιο της ερμηνείας του όρου «έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου» που μνημονεύεται στο άρθρο 94 της συμφωνίας σύνδεσης, ότι ο λαός της Δυτικής Σαχάρας πρέπει να θεωρηθεί ως «τρίτος», κατά την έννοια της αρχής του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών, και ότι, ως τέτοιος, ο τρίτος αυτός μπορεί να επηρεαστεί από την εφαρμογή της συμφωνίας σύνδεσης στην περίπτωση που το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας περιλαμβάνεται στο πεδίο εφαρμογής της, χωρίς να είναι αναγκαίο να εξετασθεί εάν μια τέτοια εφαρμογή θα μπορούσε να τον βλάψει ή, αντιθέτως, να τον ωφελήσει. Το Δικαστήριο έκρινε, πράγματι, ότι, σε αμφότερες τις περιπτώσεις, η εν λόγω εφαρμογή πρέπει να έχει τη συναίνεση αυτού του τρίτου. Πλην όμως, από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-104/16 P, EU:C:2016:973), δεν προέκυπτε ότι ο λαός της Δυτικής Σαχάρας εκδήλωσε τέτοια συναίνεση.

126 Εν προκειμένω, επισημαίνεται ότι η αιτιολογική σκέψη 10 της επίμαχης απόφασης έχει ως εξής:

«Λαμβάνοντας υπόψη τις εκτιμήσεις για τη συναίνεση στην απόφαση [της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-104/16 P, EU:C:2016:973)], η Επιτροπή, σε συνεργασία με την [ΕΥΕΔ], έλαβε όλα τα εύλογα και δυνατά μέτρα εντός του υφιστάμενου πλαισίου για την επαρκή συμμετοχή των ατόμων τα οποία αφορά η συμφωνία, ώστε να εξασφαλιστεί η συναίνεσή τους στη συμφωνία. Διενεργήθηκαν ευρείες διαβουλεύσεις και οι κοινωνικοοικονομικοί και πολιτικοί παράγοντες που συμμετείχαν στις διαβουλεύσεις εκφράστηκαν στην πλειονότητά τους υπέρ της επέκτασης των δασμολογικών προτιμήσεων της συμφωνίας σύνδεσης στη Δυτική Σαχάρα. Εκείνοι που απέρριψαν την επέκταση θεώρησαν κατ' ουσίαν ότι μια τέτοια συμφωνία θα επικύρωνε τη θέση του Μαρόκου επί του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας. Ωστόσο, καμία διάταξη της συμφωνίας δεν επιτρέπει να θεωρηθεί ότι αναγνωρίζει την κυριαρχία του Μαρόκου στη Δυτική Σαχάρα. […]»

127 Συναφώς, υπενθυμίζεται, πρώτον, ότι, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 26 της παρούσας απόφασης, μετά την έναρξη της ένοπλης σύρραξης μεταξύ, ιδίως, του Βασιλείου του Μαρόκου και του Front Polisario κατά τη δεκαετία του 1970, μεγάλο μέρος του πληθυσμού της Δυτικής Σαχάρας διέφυγε από τη σύρραξη αυτήν και βρήκε καταφύγιο στο έδαφος της Αλγερίας. Ο εκπρόσωπος του Front Polisario ανέφερε συναφώς κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου, χωρίς να αντικρουστεί, ότι, μέχρι σήμερα, επί συνόλου περίπου 500 000 Σαχράουι, 250 000 κατά προσέγγιση ζουν σε καταυλισμούς προσφύγων στην Αλγερία, το ένα τέταρτο ζει στην περιοχή της Δυτικής Σαχάρας που τελεί υπό μαροκινό έλεγχο και το υπόλοιπο ένα τέταρτο περίπου ζει σε άλλα σημεία του κόσμου.

128 Επομένως, το μεγαλύτερο μέρος του σημερινού πληθυσμού της Δυτικής Σαχάρας δεν αποτελεί μέρος του λαού που έχει το δικαίωμα αυτοδιάθεσης, δηλαδή του λαού της Δυτικής Σαχάρας. Πλην όμως, αυτός ο λαός, ο οποίος έχει σε μεγάλο βαθμό εκτοπισθεί, είναι ο μόνος που έχει δικαίωμα αυτοδιάθεσης σε σχέση με το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας. Πράγματι, το δικαίωμα αυτοδιάθεσης ανήκει στον συγκεκριμένο λαό, και όχι στον πληθυσμό του εδάφους αυτού εν γένει, του οποίου, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις που παρέσχε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου, μόνον το 25 % είναι καταγωγής Σαχράουι.

129 Όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στα σημεία 123 και 124 των προτάσεών της, υπάρχει συναφώς διαφορά μεταξύ της έννοιας του «πληθυσμού» ενός μη αυτόνομου εδάφους και της έννοιας του «λαού» του εν λόγω εδάφους. Πράγματι, η τελευταία παραπέμπει σε μια πολιτική μονάδα, η οποία απολαύει του δικαιώματος αυτοδιάθεσης, ενώ η έννοια του «πληθυσμού» αναφέρεται στους κατοίκους ενός εδάφους.

130 Εν προκειμένω, η Επιτροπή και η ΕΥΕΔ διεξήγαγαν διαβουλεύσεις με τους «ενδιαφερόμενους πληθυσμούς», οι οποίοι, όπως διαπίστωσε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 337 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, περιλαμβάνουν κατά κύριο λόγο τους πληθυσμούς που βρίσκονται επί του παρόντος στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας, ανεξαρτήτως του αν ανήκουν ή όχι στον λαό του εν λόγω εδάφους. Επομένως, όπως ορθώς έκρινε το Γενικό Δικαστήριο, κατ' ουσίαν, στη σκέψη 373 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, οι διαβουλεύσεις αυτές δεν μπορούν να ισοδυναμούν με την εξασφάλιση της συναίνεσης του «λαού» του μη αυτόνομου εδάφους της Δυτικής Σαχάρας.

131 Δεύτερον, υπενθυμίζεται ότι, μεταξύ των σχετικών κανόνων των οποίων μπορεί να γίνει επίκληση στο πλαίσιο των σχέσεων μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών σε συμφωνία ανάμεσα στην Ένωση και μια τρίτη χώρα, περιλαμβάνεται η αρχή του γενικού διεθνούς δικαίου περί του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών, κατά την οποία οι συνθήκες δεν πρέπει ούτε να βλάπτουν ούτε να ωφελούν τρίτους (pacta tertiis nec nocent nec prosunt). Ειδικότερη έκφραση της εν λόγω αρχής γενικού διεθνούς δικαίου αποτελεί το άρθρο 34 της Σύμβασης της Βιέννης, βάσει του οποίου μια συνθήκη δεν δημιουργεί υποχρεώσεις ή δικαιώματα για τρίτο κράτος άνευ της συναινέσεώς του (απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2010, Brita, C-386/08, EU:C:2010:91, σκέψη 44).

132 Η ανωτέρω αρχή, η οποία διαλαμβάνεται επίσης στη σκέψη 106 της απόφασης της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-104/16 P, EU:C:2016:973), έχει περιεχόμενο ευρύτερο από εκείνο ενός απλού κανόνα ερμηνείας των διεθνών συμφωνιών. Πράγματι, ακόμη και αν, όπως ορθώς υποστηρίζουν οι αναιρεσείοντες, μια συμφωνία που επηρεάζει δικαιώματα ή υποχρεώσεις τρίτου παραμένει, ελλείψει συναινέσεως του τελευταίου, μη αντιτάξιμη σε αυτόν κατά το διεθνές συμβατικό δίκαιο, ο τρίτος μπορεί εντούτοις να επηρεαστεί από την εφαρμογή της συμφωνίας αυτής σε περίπτωση που στο πεδίο εφαρμογής της

περιλαμβάνεται έδαφος ως προς το οποίο ο εν λόγω τρίτος έχει κυριαρχικά δικαιώματα ή δικαίωμα αυτοδιάθεσης. Μια τέτοια εφαρμογή ενδέχεται, συναφώς, να προσβάλει, προκειμένου για κράτος, την κυριαρχία του επί του εδάφους του ή, προκειμένου για λαό, το δικαίωμά του αυτοδιάθεσης επί του εδάφους στο οποίο αναφέρεται το δικαίωμα αυτό. Επομένως, όπως επισήμανε το Δικαστήριο στην εν λόγω σκέψη 106, η εφαρμογή διεθνούς συμφωνίας μεταξύ της Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας πρέπει να έχει τη συναίνεση του λαού της Δυτικής Σαχάρας.

133 Συνεπώς, η έλλειψη συναίνεσης του λαού αυτού σε μια τέτοια συμφωνία, της οποίας η εφαρμογή εκτείνεται στο εν λόγω έδαφος, είναι ικανή να επηρεάσει το κύρος της πράξης της Ένωσης, όπως η επίμαχη απόφαση, η οποία αφορά τη σύναψη της συμφωνίας. Υπενθυμίζεται συναφώς ότι, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 5, και του άρθρου 21, παράγραφος 1, ΣΕΕ, η δράση της Ένωσης στη διεθνή σκηνή συμβάλλει, ειδικότερα, στην αυστηρή τήρηση και ανάπτυξη του διεθνούς δικαίου, ιδίως δε στον σεβασμό των αρχών του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, και ότι, κατά το άρθρο 207, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, η κοινή εμπορική πολιτική ασκείται στο πλαίσιο των αρχών και των στόχων της εξωτερικής δράσης της Ένωσης [πρβλ. γνωμοδότηση 2/15 (Συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών με τη Σιγκαπούρη), της 16ης Μαΐου 2017, EU:C:2017:376, σκέψεις 142 έως 147].

134 Το συμπέρασμα αυτό δεν επηρεάζεται από το περιθώριο εκτιμήσεως που διαθέτει το Συμβούλιο. Πράγματι, όπως επισήμανε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 349 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, το εν λόγω περιθώριο εκτιμήσεως καθορίζεται από νομικής απόψεως, αφενός, από τη συναγόμενη από την αρχή της αυτοδιάθεσης υποχρέωση σεβασμού, στο πλαίσιο των σχέσεων μεταξύ της Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου, του χωριστού και διακριτού καθεστώτος της Δυτικής Σαχάρας και, αφετέρου, από την απαίτηση η οποία συνάγεται από την αρχή του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών και κατά την οποία ο λαός του εν λόγω εδάφους έπρεπε να συναινέσει σε συμφωνία μεταξύ της Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου που θα εφαρμοζόταν στο έδαφος αυτό.

135 Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο ορθώς κατέληξε, στην εν λόγω σκέψη 349, στο συμπέρασμα ότι το Συμβούλιο μπορούσε μεν να εκτιμήσει αν η επικρατούσα κατάσταση στο ως άνω έδαφος δικαιολογούσε την προσαρμογή του τρόπου εκδήλωσης της συναίνεσης αυτής και αν πληρούνταν οι προϋποθέσεις για να θεωρηθεί ότι ο λαός της Δυτικής Σαχάρας εκδήλωσε τη συναίνεσή του, πλην όμως το θεσμικό αυτό όργανο δεν μπορούσε να αποφασίσει ότι η εν λόγω συναίνεση δεν ήταν απαραίτητη χωρίς να παραβεί την απαίτηση κατά την οποία ο λαός του ως άνω εδάφους έπρεπε να συναινέσει σε μια τέτοια συμφωνία.

136 Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να προσαφθεί στο Γενικό Δικαστήριο ότι υπερέβη τα όρια του δικαστικού ελέγχου των πράξεων της Ένωσης που εμπίπτουν στην εξωτερική δράση της υπό το πρίσμα του εθιμικού διεθνούς δικαίου, όπως αυτά έχουν καθοριστεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου, όσον αφορά την εκτίμηση της προϋπόθεσης σχετικά με την αναγκαιότητα της συναίνεσης του λαού της Δυτικής Σαχάρας.

137 Τρίτον, όσον αφορά την επιχειρηματολογία που αντλείται από το περιεχόμενο της επιστολής της 29ης Ιανουαρίου 2002 του νομικού συμβούλου του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών ως προς την απαίτηση συναίνεσης του λαού της Δυτικής Σαχάρας, η επιχειρηματολογία αυτή πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη.

138 Πράγματι, ορθώς το Γενικό Δικαστήριο έκρινε κατ' ουσίαν, στη σκέψη 385 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι η επιστολή αυτή δεν αποτελεί πηγή του δικαίου της Ένωσης της οποίας μπορεί να γίνει επίκληση ενώπιον του δικαστή της Ένωσης, δεδομένου ότι δεν προσομοιάζει, ως τέτοια, ούτε με κανόνα του διεθνούς συμβατικού δικαίου που δεσμεύει την Ένωση ούτε με κανόνα του εθιμικού διεθνούς δικαίου [πρβλ. απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2020, Επιτροπή κατά Ουγγαρίας (Τριτοβάθμια εκπαίδευση), C-66/18, EU:C:2020:792, σκέψη 87 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

139 Εξάλλου, πρέπει να απορριφθεί ως αλυσιτελής η επιχειρηματολογία της Επιτροπής σχετικά με τη σύγκριση, στην οποία προέβη το Γενικό Δικαστήριο στις σκέψεις 338 και 339 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, μεταξύ, αφενός, των επίμαχων διαβουλεύσεων που πραγματοποίησαν η Επιτροπή και η ΕΥΕΔ και, αφετέρου, των ευρειών διαβουλεύσεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη, κατά την έννοια του άρθρου 11, παράγραφος 3, ΣΕΕ και του άρθρου 2 του πρωτοκόλλου (αριθ. 2) σχετικά με την εφαρμογή των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, το οποίο προσαρτάται στη Συνθήκη ΕΕ και στη Συνθήκη ΛΕΕ. Πράγματι, αρκεί συναφώς η διαπίστωση ότι, εν πάση περιπτώσει, όπως επισήμανε κατ' ουσίαν το Γενικό Δικαστήριο, οι διαβουλεύσεις αυτές, οι οποίες πρέπει να προηγούνται ιδίως της υποβολής νομοθετικών προτάσεων από την Επιτροπή, διακρίνονται ουσιωδώς, ως εκ της φύσεως και του αντικειμένου τους, από την απορρέουσα από το εθιμικό διεθνές δίκαιο απαίτηση ότι ένας λαός που απολαύει του δικαιώματος αυτοδιάθεσης πρέπει να συναινεί στην εφαρμογή, στο έδαφος στο οποίο αναφέρεται το εν λόγω δικαίωμα, διεθνούς συμφωνίας ως προς την οποία έχει την ιδιότητα του τρίτου.

140 Ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο ορθώς κατέληξε, στη σκέψη 391 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, στο συμπέρασμα, αφενός, ότι το Συμβούλιο, θεωρώντας ότι οι διεξαχθείσες από την Επιτροπή και την ΕΥΕΔ διαβουλεύσεις είχαν καταστήσει δυνατή τη συμμόρφωση με την αρχή του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών, όπως ερμηνεύθηκε από το Δικαστήριο στη σκέψη 106 της απόφασης της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-104/16 P, EU:C:2016:973), έσφαλε όσον αφορά το περιεχόμενο τόσο των διαβουλεύσεων αυτών όσο και της απαίτησης που διατυπώνεται στην εν λόγω σκέψη 106 και, αφετέρου, ότι κακώς το Συμβούλιο θεώρησε ότι μπορούσε να στηριχθεί στην επιστολή της 29ης Ιανουαρίου 2002 του νομικού συμβούλου του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για να υποκαταστήσει την απαίτηση αυτή με τα κριτήρια που φέρονται να διατυπώνονται στην εν λόγω επιστολή.

– Επί των αιτιάσεων που αφορούν την αναγκαιότητα της συναίνεσης του λαού της Δυτικής Σαχάρας και τον προσδιορισμό του Front Polisario ως οντότητας στην οποία απόκειται να εκφράσει τη συναίνεση αυτήν

141 Όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 123 της παρούσας απόφασης, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε, στη σκέψη 391 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, στο συμπέρασμα ότι, εκδίδοντας την επίμαχη απόφαση, το Συμβούλιο δεν έλαβε επαρκώς υπόψη όλα τα κρίσιμα στοιχεία σχετικά με την κατάσταση στη Δυτική Σαχάρα και ότι κακώς θεώρησε ότι διέθετε εξουσία εκτιμήσεως για να αποφασίσει αν έπρεπε να συμμορφωθεί με την απαίτηση κατά την οποία ο λαός του εν λόγω εδάφους έπρεπε να εκφράσει τη συναίνεσή του στην εφαρμογή της επίμαχης συμφωνίας σε αυτό, ως τρίτος σε σχέση με την εν λόγω συμφωνία, βάσει της ερμηνείας από το Δικαστήριο της αρχής του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών σε συνδυασμό με την αρχή της αυτοδιάθεσης. Ειδικότερα, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι κακώς το Συμβούλιο και η Επιτροπή θεώρησαν ότι η επικρατούσα κατάσταση στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας δεν καθιστούσε δυνατή τη διασφάλιση της ύπαρξης της εν λόγω συναίνεσης.

142 Πιο συγκεκριμένα, επισήμανε, στη σκέψη 321 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι, καίτοι η επίμαχη συμφωνία μπορεί να δημιουργήσει δικαιώματα για τους εξαγωγείς που είναι εγκατεστημένοι στη Δυτική Σαχάρα, τα εν λόγω αποτελέσματα αφορούν μόνον τους ιδιώτες και όχι τρίτο στη συμφωνία, ο οποίος μπορεί να συναινέσει σε αυτήν. Επιπλέον, έκρινε ότι, όσον αφορά τα οφέλη που μπορεί να αντλήσει από την εν λόγω συμφωνία ο πληθυσμός του εδάφους αυτού στο σύνολό του, πρέπει, εν πάση περιπτώσει, να θεωρηθούν ως «αμιγώς κοινωνικοοικονομικά και όχι νομικά αποτελέσματα» και ότι, «επομένως, τα οφέλη αυτά, τα οποία είναι εξάλλου έμμεσα, δεν μπορούν να εξομοιωθούν με δικαιώματα που χορηγούνται σε τρίτο, κατά την έννοια του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών». Εν συνεχεία, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε στη σκέψη 322 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης τα εξής:

«Αντιθέτως, η επίμαχη συμφωνία έχει ως αποτέλεσμα την επιβολή υποχρέωσης στον εν λόγω τρίτο, καθόσον παρέχει σε ένα από τα μέρη της συμφωνίας αρμοδιότητα επί του εδάφους του, την οποία ο τρίτος δεν δικαιούται επομένως να ασκήσει ο ίδιος ή, ενδεχομένως, της οποίας την άσκηση δεν δικαιούται να αναθέσει σε άλλον (πρβλ. απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2010, Brita, C-386/08, EU:C:2010:91, σκέψη 52). Η περίσταση που προέβαλε το Συμβούλιο ότι ο τρίτος δεν είναι, στο παρόν στάδιο, σε θέση να ασκήσει τις εν λόγω αρμοδιότητες, λαμβανομένων υπόψη του καθεστώτος του εν λόγω μη αυτόνομου εδάφους και της επικρατούσας επί του παρόντος κατάστασης σε αυτό, δεν αναιρεί την ως άνω διαπίστωση ούτε την αναγκαιότητα να συναινέσει ο τρίτος στην εν λόγω υποχρέωση.»

143 Εκ των ανωτέρω το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε, στη σκέψη 323 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι η αρχή που διατυπώνεται στο άρθρο 36, παράγραφος 1, της Σύμβασης της Βιέννης, κατά την οποία η συναίνεση τρίτου σε συνθήκη τεκμαίρεται όταν η συνθήκη δημιουργεί για τον τρίτο δικαίωμα, εφόσον δεν υπάρχει ένδειξη περί του αντιθέτου, δεν είχε εφαρμογή εν προκειμένω και ότι, επομένως, η εν λόγω συναίνεση έπρεπε να δηλωθεί ρητώς.

144 Η συλλογιστική, όμως, του Γενικού Δικαστηρίου που εκτίθεται στις σκέψεις 322 και 323 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης ενέχει πλάνη περί το δίκαιο.

145 Συναφώς, βεβαίως, όπως διαπιστώθηκε στις σκέψεις 132 έως 135 και 140 της παρούσας απόφασης, το Γενικό Δικαστήριο ορθώς κατέληξε, κατ' ουσίαν, στο συμπέρασμα ότι, βάσει των αρχών του δικαιώματος αυτοδιάθεσης και του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών, όπως ερμηνεύθηκαν από το Δικαστήριο, η συναίνεση του λαού της Δυτικής Σαχάρας για την εφαρμογή της επίμαχης συμφωνίας στο εν λόγω έδαφος αποτελούσε προϋπόθεση του κύρους της επίμαχης απόφασης και ότι οι διαβουλεύσεις που διεξήγαγαν η Επιτροπή και η ΕΥΕΔ δεν ήταν ικανές να αποδείξουν τη συναίνεση του λαού αυτού.

146 Αντιθέτως, το Γενικό Δικαστήριο ερμήνευσε εσφαλμένως την επίμαχη συμφωνία όταν διαπίστωσε κατ' ουσίαν, στη σκέψη 322 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι η εν λόγω συμφωνία είχε ως αποτέλεσμα την επιβολή υποχρέωσης στον λαό της Δυτικής Σαχάρας, καθόσον παρέσχε στις αρχές του Βασιλείου του Μαρόκου ορισμένες αρμοδιότητες οι οποίες προβλέπεται να ασκούνται στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας.

147 Πράγματι, μολονότι η εφαρμογή της επίμαχης συμφωνίας συνεπάγεται ότι οι πράξεις των μαροκινών αρχών που διενεργούνται στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας παράγουν έννομα αποτελέσματα όπως αυτά που περιγράφονται στις σκέψεις 94 έως 96 της παρούσας απόφασης, τα οποία μεταβάλλουν τη νομική κατάσταση του λαού του εν λόγω εδάφους, εντούτοις το γεγονός ότι η συμφωνία αυτή αναγνωρίζει στις ανωτέρω αρχές ορισμένες διοικητικές

αρμοδιότητες οι οποίες ασκούνται στο εν λόγω έδαφος δεν επιτρέπει να θεωρηθεί ότι η συμφωνία δημιουργεί νομικές υποχρεώσεις εις βάρος του λαού αυτού, ως υποκειμένου του διεθνούς δικαίου.

148 Συναφώς, όπως υπογραμμίζεται στην επίμαχη συμφωνία, η τελευταία δεν συνεπάγεται την αναγνώριση από την Ένωση της προβαλλόμενης κυριαρχίας του Βασιλείου του Μαρόκου επί της Δυτικής Σαχάρας. Εξάλλου, ο λαός της Δυτικής Σαχάρας δεν είναι αποδέκτης των πιστοποιητικών καταγωγής ή άλλων διοικητικών πράξεων εκδιδόμενων από τις μαροκινές αρχές στο πλαίσιο της εφαρμογής της εν λόγω συμφωνίας, τις οποίες θα όφειλε να αναγνωρίσει, ούτε των μέτρων που λαμβάνουν οι αρχές της Ένωσης και των κρατών μελών έναντι αυτών. Επιπλέον, στο μέτρο που από την επίμαχη συμφωνία προκύπτει ότι αυτή εφαρμόζεται μόνο στα προϊόντα καταγωγής Δυτικής Σαχάρας που υπόκεινται στον έλεγχο των τελωνειακών αρχών του Βασιλείου του Μαρόκου, η σύναψή της δεν εμποδίζει την Ένωση να προβλέπει, κατά περίπτωση, διαφορετικές ρυθμίσεις που θα εφαρμόζονται στα προϊόντα καταγωγής Δυτικής Σαχάρας τα οποία δεν υπόκεινται στον έλεγχο των αρχών αυτών, ιδίως στα προϊόντα που προέρχονται από το τμήμα του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας το οποίο ελέγχεται από το Front Polisario.

149 Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο στηρίχθηκε σε εσφαλμένη παραδοχή όταν διαπίστωσε, στη σκέψη 323 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι η έκφραση της συναίνεσης του λαού της Δυτικής Σαχάρας στην επίμαχη συμφωνία έπρεπε να είναι ρητή.

150 Ωστόσο, υπενθυμίζεται ότι, αν το σκεπτικό απόφασης του Γενικού Δικαστηρίου ενέχει παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, πλην όμως το διατακτικό της είναι ορθό για άλλους νομικούς λόγους, η παραβίαση αυτή δεν δύναται να οδηγήσει σε αναίρεση της εν λόγω απόφασης, χωρεί όμως αντικατάσταση αιτιολογίας (απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 2023, Ισπανία κατά Επιτροπής, C-632/20 P, EU:C:2023:28, σκέψη 48 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

151 Ως εκ τούτου, πρέπει να εξεταστεί αν το διατακτικό της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, κατά το μέρος που ακύρωσε την επίμαχη απόφαση, είναι ορθό για νομικούς λόγους διαφορετικούς από εκείνους οι οποίοι ενέχουν την πλάνη που διαπιστώθηκε στις σκέψεις 146 έως 149 της παρούσας απόφασης.

152 Συναφώς, επισημαίνεται ότι το εθιμικό διεθνές δίκαιο δεν προβλέπει ιδιαίτερο τύπο για την έκφραση της συναίνεσης τρίτου σε συμφωνία η οποία του παρέχει δικαίωμα (πρβλ. απόφαση του Διαρκούς Δικαστηρίου Διεθνούς Δικαιοσύνης της 7ης Ιουνίου 1932, υπόθεση των «Ελευθέρων ζωνών της Haute-Savoie και του Pays de Gex», Recueil CPJI 1927, σειρές A/B, αριθ. 46, σ. 148). Επομένως, το δίκαιο αυτό δεν αποκλείει τη δυνατότητα σιωπηρής παροχής τέτοιας συναίνεσης υπό ορισμένες περιστάσεις. Ειδικότερα, στη συγκεκριμένη κατάσταση ενός λαού μη αυτόνομου εδάφους, η συναίνεση του εν λόγω λαού σε διεθνή συμφωνία ως προς την οποία έχει την ιδιότητα του τρίτου και η οποία προβλέπεται να έχει εφαρμογή στο έδαφος στο οποίο αναφέρεται το δικαίωμα αυτοδιάθεσης του λαού αυτού μπορεί να τεκμαίρεται εφόσον πληρούνται δύο προϋποθέσεις.

153 Αφενός, η ανωτέρω συμφωνία δεν πρέπει να δημιουργεί υποχρέωση βαρύνουσα τον εν λόγω λαό. Αφετέρου, η συμφωνία πρέπει να προβλέπει ότι ο ίδιος ο ενδιαφερόμενος λαός, ο οποίος ενδέχεται να μην εκπροσωπείται επαρκώς από τον πληθυσμό του εδάφους στο οποίο αναφέρεται το δικαίωμα αυτοδιάθεσης του λαού αυτού, αποκομίζει σαφές, συγκεκριμένο, ουσιώδες και επαληθεύσιμο πλεονέκτημα το οποίο απορρέει από την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων του ως άνω εδάφους και είναι ανάλογο προς την έκταση της εκμετάλλευσης αυτής. Το πλεονέκτημα πρέπει να συνοδεύεται από εγγυήσεις ότι η εν λόγω εκμετάλλευση πραγματοποιείται υπό συνθήκες σύμφωνες με την αρχή της αειφόρου ανάπτυξης, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι μη

ανανεώσιμοι φυσικοί πόροι θα παραμένουν διαθέσιμοι σε αφθονία και ότι οι ανανεώσιμοι φυσικοί πόροι, όπως τα αποθέματα ιχθύων, θα αποκαθίστανται διαρκώς. Τέλος, η συμφωνία πρέπει επίσης να προβλέπει μηχανισμό τακτικού ελέγχου ώστε να εξακριβώνεται ότι ο ενδιαφερόμενος λαός πράγματι αποκομίζει το πλεονέκτημα που του χορηγείται δυνάμει της εν λόγω συμφωνίας.

154 Η τήρηση των προϋποθέσεων αυτών είναι αναγκαία προκειμένου να διασφαλιστεί η συμβατότητα μιας τέτοιας συμφωνίας με την αρχή της υπεροχής των συμφερόντων των λαών των μη αυτόνομων εδαφών, η οποία απορρέει από το άρθρο 73 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και κατοχυρώνεται στο εθιμικό διεθνές δίκαιο. Η εν λόγω τήρηση συμβάλλει, επομένως, στο να εξασφαλίζεται ότι η δράση της Ένωσης στη διεθνή σκηνή στηρίζεται, όπως προβλέπει το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΕΕ, στις αρχές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και του διεθνούς δικαίου.

155 Σε περίπτωση που πληρούνται οι δύο προϋποθέσεις που εκτίθενται στη σκέψη 153 της παρούσας απόφασης, η συναίνεση του ενδιαφερόμενου λαού πρέπει να θεωρείται δεδομένη. Το γεγονός ότι ένα κίνημα που παρουσιάζεται ως νόμιμος εκπρόσωπος του λαού αντιτίθεται στην εν λόγω συμφωνία δεν αρκεί, αυτό καθεαυτό, για να τεθεί υπό αμφισβήτηση η ύπαρξη τέτοιας τεκμαιρόμενης συναίνεσης.

156 Το ανωτέρω τεκμήριο συναίνεσης μπορεί εντούτοις να ανατραπεί εφόσον νόμιμοι εκπρόσωποι του εν λόγω λαού αποδείξουν ότι το πλεονεκτικό καθεστώς του οποίου απολαύει ο λαός βάσει της σχετικής συμφωνίας, ή ακόμη ο μηχανισμός τακτικού ελέγχου από τον οποίο αυτό πρέπει να συνοδεύεται, δεν πληροί τις προϋποθέσεις που εκτίθενται στη σκέψη 153 της παρούσας απόφασης. Εναπόκειται, κατά περίπτωση, στον δικαστή της Ένωσης να επιλύσει το ζήτημα αυτό, προκειμένου να εκτιμήσει, ειδικότερα, αν η συμφωνία διαφυλάσσει προσηκόντως το δικαίωμα αυτοδιάθεσης του ενδιαφερόμενου λαού ή τη διαρκή κυριαρχία επί των φυσικών πόρων η οποία απορρέει από το εν λόγω δικαίωμα καθώς και από το άρθρο 73 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Η Επιτροπή, το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και κάθε κράτος μέλος έχουν επίσης τη δυνατότητα να ζητήσουν, πριν ακόμη υπογραφεί ή συναφθεί συμφωνία μεταξύ της Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου προβλέπουσα τέτοιο πλεονεκτικό καθεστώς, τη γνωμοδότηση του Δικαστηρίου επί της συμβατότητας της σχεδιαζόμενης συμφωνίας με τις διατάξεις των Συνθηκών, ιδίως με το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΕΕ.

157 Εν προκειμένω, πρέπει να θεωρηθεί ότι πληρούται η πρώτη από τις δύο προϋποθέσεις που μνημονεύονται στη σκέψη 153 της παρούσας απόφασης. Πράγματι, για τους λόγους που εκτίθενται στις σκέψεις 147 και 148 της ίδιας απόφασης, η επίμαχη συμφωνία, μολονότι μεταβάλλει την κατά το δίκαιο της Ένωσης νομική κατάσταση του λαού της Δυτικής Σαχάρας υπό το πρίσμα του δικαιώματος αυτοδιάθεσης που διαθέτει ο συγκεκριμένος λαός ως προς το εν λόγω έδαφος, δεν δημιουργεί νομικές υποχρεώσεις εις βάρος του λαού αυτού, ως υποκειμένου του διεθνούς δικαίου.

158 Όσον αφορά τη δεύτερη προϋπόθεση, διαπιστώνεται ότι η επίμαχη συμφωνία προδήλως δεν παρέχει πλεονέκτημα υπέρ του λαού της Δυτικής Σαχάρας, το οποίο να πληροί τα χαρακτηριστικά που μνημονεύθηκαν στη σκέψη 153 της παρούσας απόφασης, όπως προκύπτει ιδίως από τις απαντήσεις της Επιτροπής στις ερωτήσεις που έθεσε το Δικαστήριο κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιόν του.

159 Ειδικότερα, όπως ορθώς διαπίστωσε το Γενικό Δικαστήριο στις σκέψεις 318 και 319 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, σκοπός της επίμαχης συμφωνίας δεν είναι η αναγνώριση δικαιωμάτων στον λαό της Δυτικής Σαχάρας, ως τρίτο στην εν λόγω συμφωνία. Δικαιούχος των δασμολογικών προτιμήσεων που χορηγεί η Ένωση στα προϊόντα καταγωγής Δυτικής Σαχάρας

δυνάμει της επίμαχης συμφωνίας είναι το Βασίλειο του Μαρόκου, ως συμβαλλόμενο μέρος στη συμφωνία αυτή. Επιπλέον, η Επιτροπή εξήγησε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου ότι το αποτέλεσμα της εν λόγω συμφωνίας ήταν να συμπεριληφθούν τα προϊόντα καταγωγής Δυτικής Σαχάρας στο πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας σύνδεσης και, έτσι, να τεθούν αυτά σε ισότιμη βάση, όσον αφορά τις δασμολογικές προτιμήσεις, με τα μαροκινά προϊόντα, καθώς και με τα προϊόντα καταγωγής Αλγερίας και Μαυριτανίας, τα οποία απολαύουν επίσης δασμολογικών προτιμήσεων.

160 Επομένως, δεν μπορεί να τεκμαίρεται ότι ο λαός της Δυτικής Σαχάρας έδωσε τη συναίνεσή του στην εφαρμογή της επίμαχης συμφωνίας στο έδαφος αυτό.

161 Πρέπει να διευκρινιστεί ότι η δυνατότητα τεκμαιρόμενης συναίνεσης σύμφωνα με τις σκέψεις 152 έως 155 της παρούσας απόφασης δεν μπορεί να τεθεί υπό αμφισβήτηση λόγω του ότι το άρθρο 73 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, το οποίο αφορά τα μη αυτόνομα εδάφη, αναφέρεται στους «πληθυσμούς» και στους «κατοίκους» των εδαφών αυτών και ορίζει ως «ιερή αποστολή» την υποχρέωση να προωθηθεί όσο γίνεται περισσότερο η ευημερία τους, καλύπτοντας έτσι, στην περίπτωση της Δυτικής Σαχάρας, μέρος του «πληθυσμού» του εδάφους αυτού το οποίο δεν περιλαμβάνεται στον «λαό» της Δυτικής Σαχάρας. Συναφώς, κατά το ψήφισμα 2703 (2023) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, το οποίο μνημονεύεται στη σκέψη 31 της παρούσας απόφασης, θεωρείται ουσιώδες να προχωρήσουν οι διαπραγματεύσεις προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής των κατοίκων της Δυτικής Σαχάρας σε όλους τους τομείς. Εάν, στο μέλλον, μια συμφωνία ωφελεί τον λαό της Δυτικής Σαχάρας σύμφωνα με τις απαιτήσεις που εκτίθενται στη σκέψη 153 της παρούσας απόφασης, η πιθανότητα η συμφωνία αυτή να παρέχει όφελος και στους κατοίκους του εν λόγω εδάφους εν γένει δεν θα μπορεί να αποκλείσει τη διαπίστωση περί τεκμαιρόμενης συναίνεσης του λαού αυτού.

162 Εξάλλου, λαμβανομένης υπόψη της διαπίστωσης στη σκέψη 145 της παρούσας απόφασης, κατά την οποία οι διαβουλεύσεις που διεξήγαγαν η Επιτροπή και η ΕΥΕΔ δεν ήταν ικανές να αποδείξουν τέτοια συναίνεση του εν λόγω λαού, το συμπέρασμα του Γενικού Δικαστηρίου, στη σκέψη 391 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι, εκδίδοντας την επίμαχη απόφαση, αφενός, το Συμβούλιο δεν έλαβε επαρκώς υπόψη όλα τα κρίσιμα στοιχεία σχετικά με την κατάσταση στη Δυτική Σαχάρα και, αφετέρου, το Συμβούλιο και η Επιτροπή κακώς θεώρησαν ότι η επικρατούσα κατάσταση στο έδαφος αυτό δεν καθιστούσε δυνατή τη διασφάλιση της ύπαρξης συναίνεσης του λαού της Δυτικής Σαχάρας στην επίμαχη συμφωνία πρέπει να θεωρηθεί βάσιμο.

163 Συνεπώς, ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως στην υπόθεση C-779/21 P και ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως στην υπόθεση C-799/21 P πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι.

Επί του πέμπτου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-779/21 P και του τρίτου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-799/21 P, οι οποίοι αφορούν πλάνη περί το δίκαιο ως προς τη δυνατότητα επίκλησης του διεθνούς δικαίου

Επιχειρήματα των διαδίκων

164 Η Επιτροπή, με τον πέμπτο λόγο αναιρέσεως, και το Συμβούλιο, με τον τρίτο λόγο αναιρέσεως, προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο όσον αφορά τη δυνατότητα επίκλησης κανόνων του διεθνούς δικαίου στο πλαίσιο προσφυγής σχετικής με το κύρος απόφασης περί σύναψης διεθνούς συμφωνίας από την Ένωση. Οι ως άνω λόγοι αφορούν την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση κατά το μέρος που το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, στη

σκέψη 297 της απόφασης αυτής, ότι το Front Polisario μπορούσε να επικαλεστεί την αρχή της αυτοδιάθεσης καθώς και την αρχή του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών και ότι, επομένως, ο τρίτος λόγος ακυρώσεως που προβλήθηκε ενώπιόν του δεν ήταν αλυσιτελής.

165 Τα ανωτέρω θεσμικά όργανα υπενθυμίζουν ιδίως τη νομολογία κατά την οποία ένας ιδιώτης μπορεί να επικαλεστεί τις αρχές του εθιμικού διεθνούς δικαίου, προκειμένου το Δικαστήριο να εξετάσει το κύρος πράξης της Ένωσης, μόνον εάν οι εν λόγω αρχές είναι δυνατόν να θέσουν υπό αμφισβήτηση την αρμοδιότητα της Ένωσης να εκδώσει μια πράξη και εάν η πράξη αυτή ενδέχεται να θίγει δικαιώματα τα οποία αντλεί ο ιδιώτης από το δίκαιο της Ένωσης ή να συνεπάγεται υποχρεώσεις από πλευράς δικαίου της Ένωσης (πρβλ. απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, Air Transport Association of America κ.λπ., C-366/10, EU:C:2011:864, σκέψη 107).

166 Το Συμβούλιο υπογραμμίζει επίσης ότι, μολονότι είναι δυνατή η επίκληση κανόνων του διεθνούς δικαίου, ο έλεγχος του Δικαστηρίου περιορίζεται, εν πάση περιπτώσει, στην ύπαρξη πρόδηλης πλάνης εκτιμήσεως εκ μέρους των θεσμικών οργάνων ως προς τις προϋποθέσεις εφαρμογής των κανόνων αυτών σύμφωνα με την απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, Air Transport Association of America κ.λπ. (C-366/10, EU:C:2011:864, σκέψη 107). Εν προκειμένω, οι αρχές της αυτοδιάθεσης και του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών δεν μπορούν να θέσουν υπό αμφισβήτηση την αρμοδιότητα της Ένωσης, δεδομένου ότι το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει εμμέσως ότι το διεθνές δίκαιο δεν αποκλείει το ενδεχόμενο μια συνθήκη να δεσμεύει, κατά παρέκκλιση από τον γενικό κανόνα, ένα κράτος έναντι άλλου εδάφους, πράγμα το οποίο επιβεβαίωσε ρητώς το Γενικό Δικαστήριο απορρίπτοντας τον λόγο ακυρώσεως που αφορούσε αναρμοδιότητα του Συμβουλίου να συνάψει την επίμαχη συμφωνία. Εν πάση περιπτώσει, το σχετικό αποτέλεσμα των συνθηκών δεν αφορά το κύρος μιας συμφωνίας, αλλά τη δυνατότητα αντιτάξεώς της.

167 Η Γαλλική Δημοκρατία επισημαίνει συναφώς ότι, ακόμη και αν μπορούσε να γίνει επίκληση της αρχής του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών και η αρχή αυτή είχε παραβιαστεί εν προκειμένω, μια τέτοια παραβίαση δεν θα συνεπαγόταν την ακυρότητα της επίμαχης απόφασης, στο μέτρο που, βάσει της εν λόγω αρχής, η συναίνεση τρίτου δεν αποτελεί προϋπόθεση για το κύρος της οικείας συνθήκης.

168 Το Front Polisario αντικρούει την επιχειρηματολογία αυτή.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

169 Το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε, στη σκέψη 284 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι, στη σκέψη 107 της απόφασης της 21ης Δεκεμβρίου 2011, Air Transport Association of America κ.λπ. (C-366/10, EU:C:2011:864), το Δικαστήριο είχε κρίνει ότι ένας ιδιώτης μπορεί να επικαλεστεί τις μνημονευθείσες στη σκέψη 103 της ίδιας απόφασης αρχές του εθιμικού διεθνούς δικαίου, προκειμένου το Δικαστήριο να εξετάσει το κύρος πράξης της Ένωσης, μόνο στο μέτρο που, αφενός, οι εν λόγω αρχές είναι δυνατό να θέσουν υπό αμφισβήτηση την αρμοδιότητα της Ένωσης να εκδώσει την οικεία πράξη και, αφετέρου, η πράξη αυτή ενδέχεται να θίγει δικαιώματα τα οποία αντλεί ο ιδιώτης από το δίκαιο της Ένωσης ή να συνεπάγεται, για τον ιδιώτη, υποχρεώσεις από πλευράς δικαίου της Ένωσης. Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι επρόκειτο, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η τελευταία αυτή απόφαση, για την αρχή ότι κάθε κράτος έχει πλήρη και αποκλειστική κυριαρχία επί του εναέριου χώρου του, την αρχή ότι ουδέν κράτος μπορεί νομίμως να προβάλλει κυριαρχικά δικαιώματα επί οποιουδήποτε τμήματος της ανοικτής θάλασσας και την αρχή ότι οι πτήσεις πάνω από την ανοικτή θάλασσα είναι ελεύθερες.

170 Το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε, μεταξύ άλλων, στη σκέψη 276 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι, όσον αφορά τη δυνατότητα επίκλησης των αρχών του διεθνούς δικαίου που έχει ερμηνεύσει το Δικαστήριο, και ειδικότερα της αρχής της αυτοδιάθεσης και της αρχής του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών, κατ' αρχάς, ο δικαστής της Ένωσης είναι αρμόδιος να εκτιμά τη συμβατότητα απόφασης περί σύναψης διεθνούς συμφωνίας, ιδίως, με τους κανόνες διεθνούς δικαίου, δεδομένου ότι η Ένωση πρέπει να ασκεί τις αρμοδιότητές της τηρώντας τους εν λόγω κανόνες, οι οποίοι τη δεσμεύουν βάσει των Συνθηκών. Εν συνεχεία, στη σκέψη 279 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, υπενθύμισε ότι το Δικαστήριο είχε διαπιστώσει, στις σκέψεις 88 και 89 της απόφασης της 21 Δεκεμβρίου 2016, Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-104/16 P, EU:C:2016:973), ότι «το δικαίωμα αυτοδιάθεσης αποτελεί δικαίωμα αντιτάξιμο erga omnes καθώς και μια από τις θεμελιώδεις αρχές του διεθνούς δίκαιου και ότι, ως εκ τούτου, η αρχή αυτή εντάσσεται στους κανόνες του διεθνούς δικαίου που εφαρμόζονται στις σχέσεις μεταξύ της Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου και έπρεπε να ληφθούν υπόψη από τον δικαστή της Ένωσης».

171 Στη σκέψη 291 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, «εν προκειμένω, η δυνατότητα επίκλησης της αρχής της αυτοδιάθεσης και της αρχής του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών δεν μπορεί να εκτιμηθεί με γνώμονα τις κρίσεις που περιέχονται στις σκέψεις 107 έως 109 της απόφασης της 21ης Δεκεμβρίου 2011, Air Transport Association of America κ.λπ. (C-366/10, EU:C:2011:864), στο μέτρο που οι εν λόγω κρίσεις στηρίζονταν σε εκτίμηση των ιδιαίτερων περιστάσεων της υπόθεσης εκείνης, οι οποίες αφορούσαν τη φύση των αρχών του διεθνούς δικαίου των οποίων έγινε επίκληση και της προσβαλλόμενης πράξης καθώς και τη νομική κατάσταση των προσφευγουσών της κύριας δίκης, περιστάσεις οι οποίες δεν είναι συγκρίσιμες με αυτές της υπό κρίση υπόθεσης». Ειδικότερα, κατά το Γενικό Δικαστήριο, «η δυνατότητα επίκλησης των δύο προμνησθεισών αρχών δεν μπορεί να περιοριστεί, εν προκειμένω, στην αμφισβήτηση της αρμοδιότητας της Ένωσης να εκδώσει την [επίμαχη] απόφαση, δεδομένου ότι, αφενός, το [Front Polisario] επικαλείται σαφείς, ακριβείς και ανεπιφύλακτες υποχρεώσεις τις οποίες υπέχει η Ένωση στο πλαίσιο της έκδοσης της εν λόγω απόφασης και ότι, αφετέρου, η εν λόγω επίκληση σκοπεί να διασφαλίσει τον σεβασμό των δικαιωμάτων τρίτου μη μετέχοντος στη συμφωνία τα οποία μπορεί να θιγούν από την παράβαση των εν λόγω υποχρεώσεων».

172 Η συλλογιστική αυτή δεν ενέχει πλάνη περί το δίκαιο.

173 Πράγματι, κατά πάγια νομολογία, η Ένωση υποχρεούται να ασκεί τις αρμοδιότητές της τηρώντας το διεθνές δίκαιο στο σύνολό του, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων και των αρχών του γενικού και εθιμικού διεθνούς δικαίου, καθώς και των διατάξεων των διεθνών συμβάσεων που τη δεσμεύουν (πρβλ. απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Western Sahara Campaign UK, C-266/16, EU:C:2018:118, σκέψη 47 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

174 Επομένως, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο, στο πλαίσιο προσφυγής ακυρώσεως, να εκτιμήσει αν διεθνής συμφωνία συναφθείσα από την Ένωση συνάδει με τους κανόνες του διεθνούς δικαίου οι οποίοι, σύμφωνα με τις Συνθήκες, δεσμεύουν την Ένωση. Ο έλεγχος του κύρους τον οποίο μπορεί να διενεργήσει το Δικαστήριο ως προς την πράξη με την οποία η Ένωση συνήψε τέτοια διεθνή συμφωνία είναι δυνατόν να αφορά τη νομιμότητα της πράξης αυτής υπό το πρίσμα του ίδιου του περιεχομένου της εν λόγω διεθνούς συμφωνίας (πρβλ. απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Western Sahara Campaign UK, C-266/16, EU:C:2018:118, σκέψεις 48 έως 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

175 Συνεπώς, το Γενικό Δικαστήριο ορθώς έκρινε ότι μπορούσε να γίνει επίκληση της αρχής της αυτοδιάθεσης και της αρχής του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών στο πλαίσιο του ελέγχου του κύρους της επίμαχης απόφασης.

176 Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να ευδοκιμήσει το επιχείρημα της Επιτροπής και του Συμβουλίου κατά το οποίο από την απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, Air Transport Association of America κ.λπ. (C-366/10, EU:C:2011:864), πρέπει να συναχθεί ότι δεν είναι δυνατή η επίκληση των αρχών αυτών στο πλαίσιο του ελέγχου του κύρους της επίμαχης απόφασης.

177 Όσον αφορά την αιτίαση του Συμβουλίου ότι ο εκ μέρους του δικαστή της Ένωσης έλεγχος της συμβατότητας μιας πράξης της Ένωσης με τέτοιους κανόνες του διεθνούς δικαίου πρέπει να περιορίζεται σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως, η αιτίαση αυτή ταυτίζεται, κατ' ουσίαν, με την προβληθείσα στο πλαίσιο του τέταρτου λόγου των αιτήσεων αναιρέσεως, κατά την οποία το Γενικό Δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη το περιθώριο εκτιμήσεως που διαθέτει το Συμβούλιο στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων. Επομένως, πρέπει να απορριφθεί για τους ίδιους λόγους με εκείνους που εκτίθενται στη σκέψη 134 της παρούσας απόφασης.

178 Κατά συνέπεια, ο πέμπτος λόγος αναιρέσεως στην υπόθεση C-779/21 P και ο τρίτος λόγος αναιρέσεως στην υπόθεση C-799/21 P πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι.

179 Δεδομένου ότι κανένας από τους λόγους που προέβαλαν η Επιτροπή και το Συμβούλιο προς στήριξη των αιτήσεων αναιρέσεως στις υποθέσεις C-779/21 P και C-799/21 P δεν έγινε δεκτός, οι αιτήσεις αναιρέσεως πρέπει να απορριφθούν στο σύνολό τους.

Επί των αιτημάτων που υπέβαλαν επικουρικώς το Συμβούλιο και η Επιτροπή

Επιχειρήματα των διαδίκων

180 Επικουρικώς, το Συμβούλιο, υπογραμμίζοντας τον κίνδυνο, σε περίπτωση ακύρωσης της επίμαχης απόφασης, να προκληθούν σοβαρές αρνητικές συνέπειες στην εξωτερική δράση της Ένωσης και να διακυβευθεί η ασφάλεια δικαίου όσον αφορά τις διεθνείς υποχρεώσεις τις οποίες αυτή έχει αναλάβει και οι οποίες δεσμεύουν τα θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη, θεωρεί αναγκαίο, σε περίπτωση που το Δικαστήριο απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως κατά της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, να διατάξει να διατηρηθούν σε ισχύ τα αποτελέσματα της επίμαχης απόφασης για περίοδο δώδεκα μηνών.

181 Η Επιτροπή εκτιμά, με τη σειρά της, ότι θα ήταν επιθυμητό να διατηρηθούν σε ισχύ τα αποτελέσματα της επίμαχης απόφασης για ενάμισι έτος, σε περίπτωση που το Δικαστήριο καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η ακύρωση της απόφασης αυτής δικαιολογείται για λόγους διαφορετικούς από τους εκτιθέμενους στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση και που από τις διαπιστώσεις του Δικαστηρίου θα μπορούσε ωστόσο να συναχθεί ρεαλιστική πιθανότητα να συναφθεί με το Βασίλειο του Μαρόκου συμφωνία καλύπτουσα τη Δυτική Σαχάρα, ώστε να καταστεί δυνατή η διεξαγωγή των αναγκαίων διαπραγματεύσεων για την έκδοση των αποφάσεων του Συμβουλίου σχετικά με την υπογραφή και τη σύναψη μιας τέτοιας συμφωνίας.

182 Το Front Polisario αντιτίθεται στα αιτήματα αυτά.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

183 Κατά το άρθρο 264, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, το Δικαστήριο μπορεί, εφόσον το κρίνει αναγκαίο, να προσδιορίσει τα αποτελέσματα ακυρωθείσας πράξης που θεωρούνται οριστικά.

184 Συναφώς, από τη νομολογία του Δικαστηρίου συνάγεται ότι, για λόγους που άπτονται της ασφάλειας δικαίου, τα αποτελέσματα μιας τέτοιας πράξης μπορούν να διατηρούνται σε ισχύ ιδίως σε περίπτωση που η ακύρωση θα συνεπαγόταν κατά τρόπο άμεσο σοβαρές αρνητικές συνέπειες για τα πρόσωπα που αφορά η πράξη [απόφαση της 1ης Μαρτίου 2022, Επιτροπή κατά Συμβουλίου (Συμφωνία με τη Δημοκρατία της Κορέας), C-275/20, EU:C:2022:142, σκέψη 54 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

185 Εν προκειμένω, η ακύρωση της επίμαχης απόφασης χωρίς να διατηρηθούν σε ισχύ τα αποτελέσματά της για περιορισμένο χρονικό διάστημα θα μπορούσε να έχει σοβαρές αρνητικές συνέπειες στην εξωτερική δράση της Ένωσης και να διακυβεύσει την ασφάλεια δικαίου όσον αφορά τις διεθνείς υποχρεώσεις τις οποίες αυτή έχει αναλάβει και οι οποίες δεσμεύουν τα θεσμικά όργανα της Ένωσης και τα κράτη μέλη. Τούτο διότι η επίμαχη απόφαση είχε ως αντικείμενο την έγκριση της επίμαχης συμφωνίας εξ ονόματος της Ένωσης, συμφωνίας η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 19 Ιουλίου 2019.

186 Κατά συνέπεια, για λόγους ασφάλειας δικαίου, τα αποτελέσματα της επίμαχης απόφασης πρέπει να διατηρηθούν σε ισχύ για περίοδο δώδεκα μηνών από την ημερομηνία έκδοσης της παρούσας απόφασης.

Επί των δικαστικών εξόδων

187 Κατά το άρθρο 184, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, όταν η αίτηση αναιρέσεως απορρίπτεται ως αβάσιμη, το Δικαστήριο αποφαίνεται επί των δικαστικών εξόδων.

188 Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, το οποίο εφαρμόζεται στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 1, του Κανονισμού αυτού, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου.

189 Εν προκειμένω, το Συμβούλιο και η Επιτροπή, επειδή ηττήθηκαν, πρέπει να φέρουν, πέραν των δικαστικών εξόδων τους, και τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε το Front Polisario στο πλαίσιο των υπό κρίση αιτήσεων αναιρέσεως, σύμφωνα με το αίτημα του τελευταίου.

190 Το άρθρο 140, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, που επίσης εφαρμόζεται στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 1, του εν λόγω Κανονισμού, ορίζει ότι τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα που παρεμβαίνουν στη δίκη φέρουν τα δικαστικά έξοδά τους.

191 Εν προκειμένω, το Βασίλειο του Βελγίου, η Ουγγαρία, η Πορτογαλική Δημοκρατία και η Σλοβακική Δημοκρατία, παρεμβαίνοντες στην αναιρετική διαδικασία στην υπόθεση C-799/21 P, το Βασίλειο της Ισπανίας, παρεμβαίνον στην αναιρετική διαδικασία στις υποθέσεις C-779/21 P και C-799/21 P, καθώς και η Γαλλική Δημοκρατία, παρεμβαίνουσα πρωτοδίκως, φέρουν τα δικαστικά έξοδά τους.

192 Τέλος, το άρθρο 140, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας, το οποίο επίσης εφαρμόζεται στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 1, του Κανονισμού αυτού, ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι το Δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει ότι ο παρεμβαίνων, ακόμα και όταν δεν είναι κράτος μέλος ή θεσμικό όργανο, θα φέρει τα δικαστικά έξοδά του.

193 Εν προκειμένω, η Comader πρέπει να φέρει τα δικαστικά έξοδά της.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφασίζει:

1) Απορρίπτει τις αιτήσεις αναιρέσεως.

2) Τα αποτελέσματα της απόφασης (ΕΕ) 2019/217 του Συμβουλίου, της 28ης Ιανουαρίου 2019, σχετικά με τη σύναψη συμφωνίας, υπό μορφή ανταλλαγής επιστολών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου, για την τροποποίηση των πρωτοκόλλων αριθ. 1 και αριθ. 4 της ευρωμεσογειακής συμφωνίας σύνδεσης μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους, αφενός, και του Βασιλείου του Μαρόκου, αφετέρου, διατηρούνται σε ισχύ για περίοδο δώδεκα μηνών από την ημερομηνία έκδοσης της παρούσας απόφασης.

3) Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης φέρουν τα δικαστικά έξοδά τους καθώς και τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε το Front populaire pour la libération de la Saguia-el-Hamra et du Rio de oro (Front Polisario) στο πλαίσιο των υπό κρίση αιτήσεων αναιρέσεως.

4) Το Βασίλειο του Βελγίου, το Βασίλειο της Ισπανίας, η Ουγγαρία, η Πορτογαλική Δημοκρατία, η Σλοβακική Δημοκρατία, η Γαλλική Δημοκρατία και η Confédération marocaine de l'agriculture et du développement rural (Comader) φέρουν τα δικαστικά έξοδά τους.

(υπογραφές)